

Հավելված N__
Հայաստանի Հանրապետության տարածքային
կառավարման նախարար, փոխվարչապետի
2010 թվականի _____ ի .____ Ե -ի N -Ա հրամանի

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶԻ
2010-2013 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ
ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԾՐԱԳՐԻ
ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ**

2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. [ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐԻ ՑԱՆԿ](#)
2. [ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ](#)
3. [ԱՂՔՍՈՒԹՅԱՆ ՀԱՂԹԱՀԱՐՄԱՆՆ ՈՒՂՎԱԾ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒՄԸ](#)
4. [ՓՄՁ ԵՎ ՄԱՍՆԱՎՈՐ ՀԱՏՎԱԾԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ](#)
5. [ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՈԼՈՐՏՆԵՐ](#)
  - 5.1. Կրթություն
  - 5.2. Մշակույթ, սպորտ և երիտասարդություն
  - 5.3. Առողջապահություն
  - 5.4. Սոցիալական պաշտպանություն, երեխաների իրավունքների պաշտպանություն
  - 5.5 պաշտպանություն
6. [ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱ](#)
7. [ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ](#)
8. [ԲՆԱՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ](#)
9. [ԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅՈՒՆ](#)
10. [ՔԱՂԱՔԱՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆ](#)
11. [ՄԱՐԶԱՅԻՆ ԵՎ ՀԱՄԱՅՆՔԱՅԻՆ ԵՆԹԱԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔՆԵՐ](#)
12. ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ, ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ ԵՎ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
  - 12.1. Տարածքային կառավարում
  - 12.2. Տեղական ինքնակառավարում
  - 12.3. Քաղաքացիական հասարակություն
13. ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻՑ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՏԱՐԱԾՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ
14. ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ
15. ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԾՐԱԳՐԻ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՈՒՄԸ
16. [ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ \(ՏՐԱՄԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԵՆՔ\)](#)

1. ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

ԱԱՌ	Ազգային անվտանգության ռազմավարություն
ԱԱՀՀՀ	Առավել աղքատ համայնքների համալիր հետազոտություն
ԱԽ	Աշխատանքային խումբ
ԱՄԳ	Աղքատության մասնակցային գնահատում
ԱՎԾ	Ազգային վիճակագրական ծառայություն
ԳԷՖ	Գլոբալ էկոլոգիական ֆոնդ
ԵՄ	Եվրամիություն
ԿԶԾ	Կայուն զարգացման ծրագիր
ՀՀ	Հայաստանի Հանրապետություն
ՀԿ	Հասարակական կազմակերպություն
ՄԱԿ ԶԾ	ՄԱԿ-ի զարգացման ծրագիր
ՄԺԾԾ	Միջին Ժամկետ ծախսային ծրագիր
ՄԱՄՀ	Մարդկային աղքատության մոդիֆիկացված համաթիվ
ՄԱԿ ՀՊԾ	ՄԱԿ-ի համաշխարհային պարենի ծրագիր
ՄԶԱՀ	Մարդկային զարգացման ազգային հետազոտություն
ՄԶԳ	Միջազգային զարգացման գործակալություն
ՄԶՄԿ	Մարդկային զարգացման միջազգային կենտրոն
ՄՄՈՒՀ	Միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություն ՀՀ Սյունիքի մարզի 2010-2013 թվականների սոցիալ-տնտեսական
ՄԶԾ	զարգացման ծրագիր
ՄՎ	Մոնիտորինգ և վերլուծություն
ՆԴՀ	Նախադպրոցական հաստատություն
ՄՕՏԳ	Սոցիալական ծառայության տեղական գրասենյակ
ՏԱՊ	2010 թվականի տարեկան աշխատանքային պլան
ՏԻՄ	Տեղական ինքնակառավարման մարմին
ՓՄԶ	Փոքր և միջին ձեռնարկություններ
ՓՄԶ ԶԱԿ	Փոքր և միջին ձեռնարկությունների զարգացման ազգային կենտրոն

2.ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2009 թվականի հունիսի 26-ի N782-Ն որոշմամբ հաստատվեց Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի 2010-2013 թվականների սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագիրը: Որոշման 3-րդ կետով Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզպետին հանձնարարվել է մինչև յուրաքանչյուր տարվա փետրվարի 10-ը մշակել ՄԶԾ տարեկան աշխատանքային պլանը և այն ներկայացնել Հայաստանի Հանրապետության փոխվարչապետ, Հայաստանի Հանրապետության տարածքային կառավարման նախարարին՝ հաստատման (1-ին ենթակետ), ինչպես նաև որոշմամբ հաստատված ծրագրի իրականացման ամբողջ ընթացքում ապահովել համայնքների, հասարակական կազմակերպությունների և անկախ փորձագետների ակտիվ մասնակցությունը (2-րդ ենթակետ):

Սույն տարեկան աշխատանքային պլանը կազմվել է ի կատարումն ՀՀ կառավարության 2009 թվականի հունիսի 26-ի N782-Ն որոշման: Տարեկան աշխատանքային պլանի նպատակն է ապահովել տվյալ տարվա համար ՄԶԾ-ով նախատեսված միջոցառումների իրականացումը: ՏԱՊ-ն ամփոփում է պլանավորված միջոցառումները, արդյունքները և ֆինանսական ներդրումները:

Սույն տարեկան աշխատանքային պլանը կազմված է 2010 թվականի համար՝ Հայաստանի Հանրապետության 2010 թվականի հաստատված պետական բյուջեի և ՄԶԾ-ով նախատեսված միջոցառումների հիման վրա, ինչպես նաև հաշվի առնելով միջազգային և այլ կազմակերպությունների կողմից Սյունիքի մարզում 2010 թվականին նախատեսվող ներդրումային ծրագրերի վերաբերյալ մարզպետարանին տրամադրված տեղեկատվությունը:

ՏԱՊ-ի նպատակներն են.

- 1) Հնարավոր բոլոր ռեսուրսների համախմբումը ՄԶԾ-ով նախատեսվող 2010 թվականին իրականացվելիք միջոցառումների իրականացման համար
- 2) Նախատեսվող միջոցառումների շաղկապումը ՄԶԾ-ի արդյունքների հետ՝ «տրամաբանական հենքի» համակարգի օգնությամբ
- 3) Միջոցառումների իրականացման ցուցանիշների և արդյունքների ներառումը տրամաբանական հենքում
- 4) Հնարավորության դեպքում միջոցառումների իրականացման ժամկետների՝ ըստ եռամսյակների և դրանց իրականացման համար պատասխանատու կազմակերպությունների սահմանումը
- 5) Դեռևս ֆինանսական միջոցներով չապահովված միջոցառումների համար ֆինանսավորման ռազմավարությունների սահմանումը:

ՏԱՊ-ում ներկայացվում են 2010 թվականի այն միջոցառումները, որոնց իրականացման ընթացքին հետևելու է հիմնականում Սյունիքի մարզպետարանը, ինչպես նաև արձանագրվում են այն հիմքերը, որոնց վրա կառուցվելու են ՄԶԾ-ի իրականացման մոնիտորինգի աշխատանքները:

ՏԱՊ-ի բովանդակությունը կազմվել է համաձայն ՄԶԾ-ում տրված գլուխների: Սկսած ՏԱՊ-ի 3-րդ բաժնից մինչև 16-րդ բաժինը ներառյալ բոլոր վերնագրերը համապատասխանեցված են ՄԶԾ գլուխներին: Նախատեսվող միջոցառումները

ներկայացված են «16.Հավելվածներ (տրամաբանական հենք)» բաժնում արձանագրված 2010 թվականի տարեկան աշխատանքային պլանով նախատեսված միջոցառումների տրամաբանական հենքում:

SUՊ-ն ըստ ոլորտների կազմել են ՀՀ Սյունիքի մարզպետի 2009թ. փետրվարի 11-ի N25-Ա որոշմամբ ստեղծված ոլորտային աշխատանքային յոթ խմբերը, իսկ SUՊ-ի իրագործմանը հետևելու են Սյունիքի մարզային զարգացման հանձնաժողովը, մարզի զարգացման ծրագրի մոնիտորինգի և գնահատման աշխատանքային խումբը: Նշված ինստիտուցիոնալ կառույցները հետևյալներն են՝

- 1) Սյունիքի մարզային զարգացման հանձնաժողով (կազմը՝ 27 հոգի)
- 2) Սյունիքի ՄԶԾ մոնիտորինգի և գնահատման աշխատանքային խումբ (կազմը՝ 12 հոգի)
- 3) Սյունիքի ՄԶԾ կրթության. մշակույթի և սպորտի ոլորտային աշխատանքային խումբ (կազմը՝ 14 հոգի, ոլորտները՝ կրթություն, մշակույթ, սպորտ, երիտասարդության հարցեր)
- 4) Սյունիքի ՄԶԾ առողջապահության ոլորտային աշխատանքային խումբ (կազմը՝ 7 հոգի, ոլորտը՝ առողջապահություն)
- 5) Սյունիքի ՄԶԾ սոցիալական ապահովության ոլորտային աշխատանքային խումբ (կազմը՝ 8 հոգի, ոլորտները՝ սոցիալական ապահովություն, երեխաների իրավունքների պաշտպանություն)
- 6) Սյունիքի ՄԶԾ տարածքային կառավարման, տեղական ինքնակառավարման և քաղաքացիական հասարակության ոլորտային աշխատանքային խումբ (կազմը՝ 7 հոգի, ոլորտները՝ տարածքային կառավարում, տեղական ինքնակառավարում, քաղաքացիական հասարակություն, արտակարգ իրավիճակներից բնակչության և տարածքների պաշտպանություն)
- 7) Սյունիքի ՄԶԾ համայնքային ենթակառուցվածքների զարգացման ոլորտային աշխատանքային խումբ (կազմը՝ 9 հոգի, ոլորտները՝ քաղաքաշինություն, մարզային և համայնքային ենթակառուցվածքներ)
- 8) Սյունիքի ՄԶԾ արդյունաբերության, առևտրի, մասնավոր հատվածի և փոքր ու միջին ձեռնարկատիրության զարգացման ոլորտային աշխատանքային խումբ (կազմը՝ 7 հոգի, ոլորտները՝ արդյունաբերություն, էներգետիկա և բնական պաշարներ, զբոսաշրջություն, առևտուր, մասնավոր հատվածի և փոքր ու միջին ձեռնարկատիրության զարգացում)
- 9) Սյունիքի ՄԶԾ գյուղատնտեսության և բնապահպանության ոլորտային աշխատանքային խումբ (կազմը՝ 11 հոգի, ոլորտները՝ գյուղատնտեսություն, բնապահպանություն):

SUՊ-ի իրագործման ընթացքում ակնկալվում է 2010 թվականի կտրվածքով ստանալ հետևյալ հիմնական արդյունքները.

- 1) Մարզի տնտեսության աճի տեմպերի արագացում և դրա հիման վրա շոշափելի արդյունքների արձանագրում
- 2) Բնակչության եկամուտների աճ և մարդկային աղքատության կրճատում
- 3) Բնակչության զբաղվածության աճ և գործազրկության մակարդակի նվազում

- 4) Արդյունաբերության զարգացում
- 5) Գյուղատնտեսական արտադրանքի իրացման ծավալների և ապրանքայնության մակարդակի բարձրացում
- 6) Մարզի բնապահպանական իրավիճակի բարելավում
- 7) Բնակչությանը տրամադրվող սոցիալական ծառայությունների որակի և մատչելիության աստիճանի էական բարձրացում
- 8) Մարզային և համայնքային ենթակառուցվածքների զարգացում
- 9) Տարածքային կառավարման արդյունավետության բարձրացում
- 10) Մարզպետարանի կարողությունների ուժեղացում
- 11) Կառավարման արդյունավետության բարձրացում՝ օպտիմալ ապակենտրոնացում
- 12) Տեղական ինքնակառավարման մարմինների հնարավորությունների և լիազորությունների հիմնավորված ընդարձակում
- 13) Հանրային կառավարման համակարգում հրապարակայնության, թափանցիկության և հաշվետվողականության սկզբունքների արմատավորում
- 14) Քաղաքացիական հասարակության մասնակցային գործընթացի ակտիվացում, մարզային և համայնքային գործընթացներին բնակչության իրազեկվածության աստիճանի բարձրացում
- 15) Տեղեկատվության ազատության աստիճանի բարձրացում:

3. ԱՂՔԱՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՂԹԱՀԱՐՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒՄԸ

ՄՁԾ-ում բավարար կերպով տրված է աղքատության գնահատումը Սյունիքի մարզում և նախանշված են դրա հաղթահարմանն ուղղված միջոցառումները:

Համաշխարհային տնտեսական ճգնաժամի ֆոնի վրա աղքատության հաղթահարման խնդիրը բազմապատկում է իր արդիականությունը և էլ ավելի մեծ ուշադրություն է պահանջում երկրի կառավարությունից: 2010 թվականին նույնպես բնակչության բարեկեցության աճը և աղքատության դեմ ուղղված պայքարը կմնան որպես ՀՀ կառավարության և երկրի քաղաքացիական հասարակության կարևորագույն և հրատապ խնդիրներ:

ՄՁԾ-ով նախատեսված քաղաքականությունների փաթեթն ընդհանուր առմամբ ներառում է մարզի մասշտաբով նախանշված գերակա ուղղություններ, որոնք հիմնականում վերաբերում են կայուն տնտեսական աճի ապահովմանը, հանրային կառավարման բարեփոխումներին, մարդկային զարգացման հիմնախնդիրներին, հանրության մասնակցության ու մոնիտորինգի մեխանիզմների ներդրմանը: ՄՁԾ-ը, հիմք ընդունելով ԿՁԾ-ի սկզբունքներն ու ռազմավարությունը, նպատակ է հետապնդում բացահայտել մարզում աղքատությունը պայմանավորող հիմնական գործոնները, մարզի սոցիալ-տնտեսական զարգացման խոչընդոտները և դրանց հիման վրա նախանշել աղքատության հաղթահարման ռազմավարությունն ու համապատասխան միջոցառումները: 2010 թվականին աղքատության խնդիրները Սյունիքի մարզում կշարունակեն որոշակի լուծումներ ստանալ:

ՀՀ Սյունիքի մարզի աղքատության գնահատման վերլուծությունից բխող եզրահանգումների հիման վրա 2010 թվականի համար նախանշվում են մարզի

տնտեսության հետևյալ գերակա ոլորտները, որոնց առաջանցիկ զարգացումը էապես կնպաստի եկամտային և մարդկային աղքատության հաղթահարմանը.

- 1) ՓՄՁ և մասնավոր հատվածի զարգացում
- 2) Սոցիալական ոլորտի ծառայությունների մատչելիության և որակի բարձրացում
- 3) Արդյունաբերության և էներգետիկայի զարգացում
- 4) Գյուղատնտեսության զարգացում
- 5) Բնապահպանական խնդիրների արդյունավետ լուծում
- 6) Զբոսաշրջության զարգացում
- 7) Քաղաքաշինական ծրագրերի իրականացում
- 8) Մարզային և համայնքային ենթակառուցվածքների կառուցում, բարելավում
- 9) Տարածքային կառավարման և տեղական ինքակառավարման արդյունավետ մեխանիզմների կիրառում
- 10) Արտակարգ իրավիճակներից բնակչության և տարածքների արդյունավետ պաշտպանություն:

4. ՓՄՁ ԵՎ ՄԱՍՆԱՎՈՐ ՀԱՏՎԱԾԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ

Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության, ինչպես նաև մասնավոր հատվածի զարգացումը մարզում աղքատության կրճատման և տնտեսական զարգացման ամենակարևոր ուղղություններից մեկն է: Այս կապակցությամբ ՏԱՊ-ով նախատեսվում է.

- 1) Աջակցություն մարզի ՓՄՁ պետական աջակցության տարեկան ծրագրերի իրականացմանը
- 2) Ձեռնարկատիրական գործունեությանն առնչվող իրավաօրենսդրական ակտերի և դրանցում տեղի ունեցող փոփոխությունների վերաբերյալ մարզի գործարարների շրջանակներում տեղեկատվության տարածման միջոցառումների իրականացում:

Այս նպատակներին հասնելու համար կարևորվում է ՓՄՁ ԶԱԿ-ի Սյունիքի մարզի ներկայացուցչությունների, մարզպետարանի, մարզի խորհրդի, մարզի տեղական ինքնակառավարման մարմինների անմիջական աջակցությունն ու մասնակցությունը գործընթացին:

Կարևոր է շեշտը դնել հատկապես ՓՄՁ աջակցության տարեկան պլանում գյուղական համայնքների շահառուների տեսակարար կշռի մեծացման վրա:

Առաջարկվում է բարձրացնել գործարար ակտիվությունը մարզում բիզնես պլանավորման և կառավարման տարածաշրջանային հատուկ մոտեցումների կիրառման միջոցով՝ ներգրավելով այդ գործընթացներում ՏԻՄ-երին և համայնքների գործարար ներկայացուցիչներին:

ՀՀ վարչապետի ղեկավարությամբ ստեղծված օպերատիվ շտաբի կողմից 2009թ. ընթացքում հաստատվել են 3 գործարար ծրագրեր՝ «Մեղրու պահածոների գործարան» ԲԲԸ-ի «Պահածոների արտադրության ընդլայնման ներդրումային ծրագիրը», «Դաստակերտի բուժ. տեխնիկայի գործարան» ԲԲԸ-ի «Պաշտպանիչ ակնոցների արտադրության հիմնման ներդրումային ծրագիրը», «Էլեն Անի» ՍՊԸ-ի «Բազալտե իրերի արտադրության ներդրումային ծրագիրը»: Կյանքի կոչելով նմանատիպ ծրագրեր հնարավորություն կստեղծվի արդյունավետ օգտագործելու մարզի բնական ռեսուրսները, մարզում ստեղծելով նոր աշխատատեղեր և ավելացնելով արտադրության ծավալները:

5. ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՈԼՈՐՏՆԵՐ

5.1. Կրթություն

Ելնելով մարզում կրթության ոլորտի ներկա իրավիճակից՝ կրթության որակի և մատչելիության բարձրացումը դիտվում է որպես այս ոլորտի զարգացման գերակա նպատակ: Հատկապես ուշադրություն է դարձվելու միջնակարգ կրթության համակարգում տեղի ունեցող բարեփոխումներին, որոնք ուղղված են դպրոցների ապակենտրոնացմանն ու ժողովրդավարացմանը, կառավարման մեխանիզմների կատարելագործմանն ու թափանցիկության ապահովմանը, միջազգայնորեն ընդունված չափանիշներին հասնելու համար ուսումնական գործընթացը տեղեկատվական տեխնոլոգիաներով հագեցմանը, ինչպես նաև 12-ամյա կրթության, ուսումնական ծրագրերի և գնահատման նոր համակարգի, դպրոցի ավարտական, բուհական

ընդունելության նոր քննական համակարգի ներդրմանը: Լուրջ աշխատանքներ են իրականացվելու հատուկ կրթական և կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաներին հանրակրթական համակարգում ինտեգրելու ուղղությամբ: Հատուկ ընդհանուր կրթության բնագավառում պետական ռազմավարությունն ուղղված է լինելու՝ մի կողմից հատուկ հաստատություններում երեխաների կրթության և խնամքի որակի բարելավմանը, մյուս կողմից այլընտրանքային ծառայությունների ձևավորմանը, ինչը հնարավորություն կտա աստիճանաբար բեռնաթափել հատուկ դպրոցները: Հանրակրթական դպրոցներում չկան պայմաններ և հնարավորություններ հատուկ ուսուցման կարիք ունեցող երեխաներին ներառելու համար, որն էլ լուրջ խնդիր է մարզում աշխարհագրական տարածվածության պատճառով:

2010 թվականին ՄԶԾ-ով առաջարկվում է շարունակել դպրոցների և նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունների վերանորոգման, տեխնիկական վերազինման և գույքի թարմացման միջոցառումները, ուսուցիչների և դաստիարակների մասնագիտական կարողությունների բարձրացման, դպրոցների՝ որպես ինքնակառավարման մարմինների ուժեղացման, նախադպրոցական և մասնագիտական կրթության զարգացման, մարզում մարզամշակութային կյանքի ակտիվացմանն ուղղված ծրագիրը:

2010 թվականին ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության միջոցով նախատեսվել է 122400,0 հազ. դրամի հիմնանորոգման աշխատանքներ իրականացնել «Կապանի պետական ճարտարագիտական քոլեջ» ՊՈԱԿ-ում:

Համաշխարհային բանկի վարկային ծրագրի շրջանակներում կշարունակվեն ուսուցիչների վերապատրաստման աշխատանքները, մեկ կամ մեկից ավելի թեմատիկ ուղղվածությամբ: «Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներին համապատասխան ուսուցիչների առաջին ատեստավորումն իրականացնելու նպատակով կկազմվեն առաջնահերթ խնդիրներ ներկայացնող փաստաթղթերի ձևակերպումները, դրանք նախօրոք կհամաձայնեցվեն ՀՀ ԿԳՆ հետ: Հիմք ընդունելով «Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներն ու ժամանակացույցը տարեսկզբին նախապատրաստական լուրջ աշխատանքներ կիրականացվեն դպրոցի տնօրենների վերապատրաստում և ատեստավորում իրականացնելու համար:

Կրթական տեխնոլոգիաների ազգային կենտրոնի ֆինանսական ներդրումների հաշվին նախատեսվել է 2010 թվականին համակարգչային դասասենյակների ստեղծում, ինտերնետ կապի ապահովում մարզի ևս 20 դպրոցներում: Ծրագրի ներդրման ֆինանսական արժեքը կազմում է մոտ 24.000 ԱՄՆ դոլար:

«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ-ի միջոցների հաշվին ՏԶԾ 24 համայնքների ուսուցիչների, աշակերտների և ծնողների համար նախատեսվել է դասընթացների կազմակերպում՝ առողջ ապրելակերպի և հիվանդությունների կանխարգելման, նույն համայնքների դպրոցների ուսուցիչների համար՝ «Սեռական դաստիարակություն», «Առողջ ապրելակերպ» և «Վարքագծային փոփոխություններ» թեմաներով: 2 ծրագրերի ներդրման ֆինանսական արժեքը կազմում է 950.0 ԱՄՆ դոլար: Դասավանդման համագործակցային և մանկավարժական նոր մեթոդների ուսուցումը ներդնելու և կատարելագործելու նպատակով «Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ-ի միջոցների հաշվին ՏԶԾ 24 համայնքի նախադպրոցական և հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների դաստիարակների և ուսուցիչների համար

նախատեսվել է ուսուցման նոր մեթոդների վերաբերյալ դասընթացների կազմակերպում և անցկացում, որի ծրագրային արժեքը կազմում է 2000.0 ԱՄՆ դոլար:

Աշակերտական խորհրդի աշխատանքների ակտիվացման և արդյունավետության բարձրացման նպատակով մարզի 24 համայնքների դպրոցների աշակերտական խորհուրդների անդամների հետ «Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ-ի միջոցների հաշվին նախատեսվել է դասընթացների կազմակերպում և անցկացում, նաև աջակցության ցուցաբերում նույն համակազմին՝ առնվազն 2 ծրագրերի նախաձեռնության իրականացման համար: Ծրագրի ներդրման ֆինանսական արժեքը կազմում է 5000.0 ԱՄՆ դոլար:

ՀՀ կառավարության ամենամյա ծրագրով և «Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ-ի միջոցների հաշվին նախատեսվել է մարզի սոցիալապես առավել անապահով, ծնողագուրկ, բազմազավակ ընտանիքների 990 երեխաների ամառային հանգստի կազմակերպում մանկական առողջարարական ճամբարներում և հանգստի այլ գոտիներում: Ծրագրի ներդրման ֆինանսական արժեքը ՏԶԾ 24 և 3 գյուղական համայնքների «Կանաչ ճամբարներ»-ի համար կազմում է 50000.0 ԱՄՆ դոլար և 6.5 մլն դրամ:

Հատուկ կրթության և կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների ուսուցման առավել նպաստավոր պայմանների ստեղծման նպատակով «Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ-ի միջոցների հաշվին նախատեսվել է մարզի 2 հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում ներառական կրթության արմատավորում, երեխաների ֆիզիկական կարիքի համապատասխան շինարարական (թեքահարթակների, սանհանգույցների համապատասխանեցման) որոշ աշխատանքների իրականացում, ԿԱԻ Գորիսի մասնաճյուղի միջոցով դասընթացների կազմակերպման ապահովում: Ծրագրի ներդրման ֆինանսական արժեքը կազմում է 10000.0 ԱՄՆ դոլար:

Նախադպրոցական հաստատությունների շենքային պայմանների բարելավման նպատակով 2010 թվականին «Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ-ի միջոցների, միջազգային և տեղական դոնոր կազմակերպությունների, ինչպես նաև համայնքի (Կապանի քաղաքային) բյուջեի մասնակի ներդրման հաշվին նախատեսվել է հիմնովին վերանորոգման ենթարկել 1 մանկապարտեզ, մասնակի վերանորոգման՝ 6-ը: Կապանի 1 ՆՈՒՀ-ի հիմնանորոգման և 4 ՆՈՒՀ-երի մասնակի վերանորոգման ծախսը կազմում է 29780.0 հազ. դրամ, Սիսիանի 2 ՆՈՒՀ-երի մասնակի վերանորոգման ծախսը կազմում է 9000.0 ԱՄՆ դոլար:

Նախադպրոցական հաստատությունների ջեռուցման խնդրի լուծման նպատակով 2010 թվականին «Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ-ի միջոցների, միջազգային և տեղական դոնոր կազմակերպությունների, ինչպես նաև համայնքի (Կապանի քաղաքային) բյուջեի մասնակի ներդրման հաշվին նախատեսվել է մարզի 6 ՆՈՒՀ-երում ներդնել 8000.0 ԱՄՆ դոլար և 21820.0 հազ. դրամ:

Նախադպրոցական հաստատությունների ուսումնանյութական բազայի թարմացման և խաղահրապարակների կահավորման նպատակով «Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ-ի միջոցների հաշվին նախատեսվել է մարզի 2 գյուղական համայնքների ՆՈՒՀ-երին կարուսելների տրամադրում, իսկ առանձին ՆՈՒՀ-երի՝ նաև գույքի և դիտակտիկ նյութերի հատկացում: Ծրագրի ներդրման ֆինանսական արժեքը կազմում է 14000.0 ԱՄՆ դոլար:

«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ-ի միջոցների հաշվին 2010 թվականին նախատեսվել է նախադպրոցական այլընտրանքային ծառայությունների մատուցում, մասնավորապես՝ երեխաների պաշտպանության միջազգային օրվան նվիրված միջոցառում SԶԾ 24 համայնքներում, 2 խմբակների ստեղծում ու պահպանում, աջակցություն երեխաներին իրականացնելու SԶԾ գործունեության մոնիթորինգ և գնահատում, SԶԾ 24 համայնքներում 60 երեխայի համար DME գործիքների վերաբերյալ դասընթացի անցկացում :Օրագրերի ներդրման ընդհանուր ֆինանսական արժեքը կազմում է 10000.0 ԱՄՆ դոլար:

5.2. Մշակույթ, սպորտ և երիտասարդության հարցեր

2010 թվականին մշակույթի և սպորտի բնագավառում մարզպետարանի գործունեությունը կնպատակաուղղվի մարզում պետական մշակութային քաղաքականության իրականացմանը, մշակույթի դերի բարձրացմանը, պետական, ազգային և այլ տոների, ազգային ծեսերի ու ծիսակարարությունների վերականգնմանն ու տարածմանը, մշակութային ժառանգության պահպանությանը, զանգվածային միջոցառումների կազմակերպմանը, կադրային քաղաքականության և մշակութային կրթության զարգացմանը, երիտասարդության հետ տարվող աշխատանքների աջակցմանն ու ակտիվացմանը:

Տարվա ընթացքում մարզի գյուղական և քաղաքային համայնքներում կկազմակերպվեն և կիրականացվեն ազգային, պետական տոներին նվիրված միջոցառումներ, հոբելյաններ, տարելիցներ, փառատոներ, ցուցահանդեսներ, տոնախմբություններ, գիտաժողովներ, համերգային և թատերական ծրագրեր, սպորտային մրցումներ, հուշամրցաշարեր, առաջնություններ:

Մարզական և մշակութային միջոցառումների իրականացման նպատակով 2010թ. նախատեսվում է 11.4 մլն. դրամ գումարի ծախս: Ակնկալվում է նաև այլ դոնորների մասնակցությունը միջոցառումների իրագործման գործում:

Անհրաժեշտ աշխատանքներ կիրականացվեն մարզի մշակույթի և սպորտային, մշակութային կրթական հաստատությունների աշխատանքների կազմակերպման, մշակութային և մարզական կառույցների վերանորոգման և համապատասխան գույքով ապահովման ուղղությամբ: ՏԱՊ-ով նախատեսվում է իրականացնել 331.1 մլն. դրամի մշակութային օբյեկտների հիմնանորոգման աշխատանքներ:

5.3. Առողջապահություն

Ամբողջությամբ իրագործելով ՀՀ կառավարության քաղաքականությունը և 2010թ. ծրագրով նախատեսված միջոցառումները՝ ՀՀ Սյունիքի մարզպետարանը ուշադրություն է դարձնելու մարզի տարածաշրջաններում գործող առողջապահական կառույցների համաչափ զարգացմանը, բնագավառում ֆինանսական միջոցների արդյունավետ օգտագործմանը, առողջության առաջնային պահպանման, մոր և մանկան առողջության, ծննդոգնության որակի ու մատչելիության բարձրացմանը: Մասնավորապես, կարևորվում են ընտանեկան բժշկության զարգացման, համակարգի ֆինանսավորման մեխանիզմների բարելավման, գյուղական բնակչության բուժօգնության բարելավման, հիվանդանոցային համակարգում պետական միջոցների արդյունավետ օգտագործման,

մոր և մանկան առողջության պահպանման, վերարտադրողական առողջության բարելավման, ՄԻԱՎ/ՉԻԱՀ-ի, բրուցելյոզի, տարափոխիկ հիվանդությունների կանխարգելման ուղղություններն ու նրանց համապատասխան մշակված միջոցառումները՝ ուշադրություն դարձնելով մարզային յուրահատկություններին:

Հաշվի առնելով մարզի առողջապահության ոլորտի ներկա իրավիճակը, մարզում բնակչության առողջական վիճակի բարելավման համար զարգացման գերակա նպատակ է համարվում բուժօժանոթությունների որակի և մատչելիության բարձրացումը: Այս նպատակի իրագործման ռազմավարությունը կայանում է նախ՝ բժշկական արդյունավետության բարձր մակարդակի հասնելու մեջ, որը ներառում է առողջության առաջնային պահպանման ծառայությունների բարելավում, արտահիվանդանոցային, հիվանդանոցային մասնագիտական բուժօգնության որակի և մատչելիության բարձրացում և՛ առաջնային և երկրորդային մասնագիտական բուժօգնություն ցուցաբերող հաստատությունների նյութատեխնիկական և կադրային ռեսուրսների բարելավում, ինչպես նաև համակարգի կառավարման բարելավմանն ուղղված բարեփոխումները:

Պետության կողմից երաշխավորված անվճար բժշկական օգնության և սպասարկման շրջանակներում առողջապահական համակարգի ֆինանսավորման հաստատված ծավալը կկազմի 1639.96 մլն. դրամ, այդ թվում հիվանդանոցային բուժօգնության գծով՝ 820.0 մլն. դրամ, արտահիվանդանոցային, հերիարտրիկ բուժ. օգնության գծով՝ 819.96 մլն. դրամ:

2010թ. Գորիս քաղաքում կշարունակվի ինվազիվ կարդիոլոգիայի կենտրոնի շինարարությունը, որը 2010թ. շահագործումից հետո կհագեցվի արդիական բուժ. սարքավորումներով և գործիքներով: Կենտրոնում կներդրվեն նորագույն բժշկական տեխնոլոգիաներ, որոնք թույլ կտան իրականացնել ինվազիվ սրտաբանական հետազոտություններ, կորոնար զարկերակների ստենտավորում, սրտի վիրահատական միջամտություններ: Շին-մոնտաժային աշխատանքների ծավալը կկազմի 74.0 մլն դրամ:

ՀՀ առողջապահության նախարարության ԾԻԳ-ի կողմից վարկային ծրագրի շրջանակներում կշարունակվեն Տեղի առողջության առաջնային պահպանման կենտրոնի շինարարության և Տաթևի առողջության կենտրոնի վերանորոգման աշխատանքները, որոնց շրջանակներում կիրականացվեն շուրջ 83.16 մլն. դրամի ներդրումներ:

2010 թվականին կշարունակվի «Գորիսի» ԲԿ-ի հիվանդանոցի մասնաշենքի հիմնանորոգման աշխատանքները, ինչպես նաև հիվանդանոցին կից կառուցվող նոր եռահարկ շինության կառուցումը: Շինարարական աշխատանքներին ուղղված ներդրումները կկազմեն շուրջ 723.114 մլն. դրամ:

Կիրականացվի նաև բժշկական կենտրոնի հագեցումը բժշկական սարքավորումներով և կահույքով, որի ծավալը կկազմի շուրջ 217.728 մլն. դրամ:

Կիրականացվեն նաև մի շարք կրթական միջոցառումներ միջազգային կազմակերպությունների կողմից տրամադրված միջոցներով:

ԱՄՆ Միջազգային Զարգացման Գործակալության ԱԱՊ բարեփոխումների ծրագրի շրջանակներում կիրականացվի ուսուցողական ծրագիր ԲՄԿ-ում և ընտենեկան բժշկի գրասենյակներում աշխատող 60 բուժքույրերի համար, որի ծավալը կկազմի 49.14 մլն. դրամ:

5.4. Սոցիալական պաշտպանություն, երեխաների իրավունքների պաշտպանություն

2010թ. մարզի զարգացման գերակա նպատակներից է սոցիալական ծառայությունների մատչելիության և որակի բարձրացումը: Այն կարող է իրագործվել սոցիալական ծրագրերի վերաբերյալ բնակչության իրազեկման բարձրացման, սոցիալապես խոցելի խմբերին ուղղված սոցիալական աջակցության միջոցառումների ընդլայնման, այդ կապակցության սոցիալական ծառայություններ մատուցող պետական և ոչ պետական կառույցների համագործակցության, սոցիալական ծառայություններ մատուցող կադրերի շարունակական վերապատրաստման, սոցիալական ծառայության գործակալությունների նյութատեխնիկական բազայի բարելավման, ինչպես նաև սոցիալական ծառայությունների համակարգի կառավարման բարելավման միջոցով:

2010թ. ՀՀ պետական բյուջեով նախատեսվել է 86112.0 հազ. դրամ վարձատրվող հասարակական աշխատանքներ: Նշված ծրագրերի իրականացման միջոցով հնարավոր կլինի բարձրացնել զբաղվածության արդյունավետությունը, մեծացնելու գործազուրկների համար աշխատանքի հնարավորությունները:

Մարզի համար սոցիալական պաշտպանության բնագավառում կարևորվում է սոցիալապես խոցելի խմբերին ուղղված սոցիալական աջակցության ծառայությունների ընդլայնումը: Այդպիսի ծառայություններից են.

- 1) Հաշմանդամների տվյալների տեղեկատվական բանկի և հանրապետական ցանցի ստեղծումը
- 2) Հաշմանդամների համար շրջակա միջավայրի մատչելիության ապահովումը
- 3) Միայնակ տարեցների և հաշմանդամների տնային սպասարկման համակարգի ընդլայնումը և նոր տեխնոլոգիաների ներդրումը
- 4) Փախստականներին հասարակությանը ինտեգրվելու ծրագրերի իրագործումը
- 5) Մարզի սոցիալական ծառայության գործակալությունների նյութատեխնիկական պայմանների բարելավումը
- 6) ՀԿ-ների, ՏԻՄ-երի, ՄՕՏԳ-ների միջև տեղեկատվության փոխանակման, մարզի մակարդակով իրականացվող սոցիալական ծրագրերի համակարգման մեխանիզմների մշակումը և ներդրումը
- 7) Սոցիալական ծառայությունների բնագավառի մասնագետների շարունակական վերապատրաստումը
- 8) Դժվար իրավիճակում հայտնված երեխաներին ուղղված բազմաբնույթ ծառայությունների ապահովում:

Նշված միջոցառումների իրականացման համար ակնկալվում է պետության և դոնոր կազմակերպությունների աջակցությունը:

6.ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱ

Արդյունաբերության և էներգետիկայի բնագավառում 2010 թվականին նախատեսվում է հետևյալը.

ՀՀ Սյունիքի մարզում 2010 թվականին նախատեսվում է ստեղծել նոր ձեռնարկություններ՝ մարզի հիդրոէներգետիկ պոտենցիալի օգտագործմամբ, փոքր ՀԷԿ-եր կառուցելով և շահագործելով, ինչպես նաև տեղական հումքի վերամշակման, սննդի

արտադրության և մարզի թեթև արդյունաբերության (առկա պոտենցիալի օգտագործմամբ) ձեռնարկությունները վերաբացելով:

- 1) «Լեռ-էքս» ՍՊԸ-ն հիմնադրվել է 1999 թվականին, զբաղվել է էլեկտրաէներգիայի արտադրությամբ, իրականացրել է երկրաբանական-հետախուզական աշխատանքներ: 7500.0 մլն. դրամ լրացուցիչ ներդրումից հետո 2010 թվականին կրնդիայնվի «Լեռ-էքս» ՍՊԸ-ին պատկանող Հանքասարի պղնձամոլեբդինային կոմբինատը, տարեկան 150-250 հազ. տոննա պղինձ-մոլեբդինային հանքաքար արտադրողականությամբ: Ստորգետնյա հանքուղին պատրաստված է և պիտանի է շահագործման, ապահովված է էլեկտրասնուցումը, կառուցված են ավտոճանապարհները և աշխատանքային հրարապարակները: Ֆաբրիկայի համար նախատեսվող տարածքի հողային աշխատանքները ավարտված են ձեռք են բերվել որոշակի սարքավորումներ և մեխանիզմներ: Պայմանագրեր են կնքված նախագծային ինստիտուտների հետ և ներկայումս իրականացվում են նախագծային աշխատանքներ: Կստեղծվեն մինչև 550 նոր աշխատատեղեր, որը կնպաստի Գեղիի ենթաշրջանի փախստականաբնակ գյուղական բնակավայրերի արտագաղթի նվազմանը
- 2) «Ձանգեզուրի ՊՄԿ» ՓԲԸ-ի հենքի վրա 2010-2011 թվականներին նախատեսվում է պղնձի խտանյութի հիդրոմետալուրգիական եղանակով վերամշակման գործարանի շահագործում Քաջարանում՝ մոտ 500 նոր աշխատատեղով
- 3) Արաքս գետի վրա նախատեսվում է կառուցել Մեղրիի ՀԵԿ-ը (մոտ 140 ՄՎտ հզորությամբ և շուրջ 800 մլն.կՎտ.ժ էլ.էներգիայի տարեկան արտադրությամբ): Հիդրոէլեկտրակայանի կառուցման ծրագիրը իրականացվում է Իրանի Իսլամական Հանրապետության (ԻԻՀ) հետ համատեղ: Ծրագրի ընդհանուր ֆինանսավորումը կկազմի 208.9 մլն եվրո, 2010թ. ֆինանսավորման չափը կկազմի շուրջ 50.17 մլն. եվրո
- 4) Նախատեսվում է կառուցել Իրան-Հայաստան 400կՎ երրորդ էլեկտրահաղորդման օղային գիծը, Իրան-Հայաստան 12 դյույմ տրամագծով նավթամթերքների տեղափոխման խողովակաշարը: Այս աշխատանքների հիմնական մասը կիրականացվի Սյունիքի մարզի տարածքում
- 5) Մրգերի և բանջարեղենի մշակումը Մեղրու տարածաշրջանում մեծ հնարավորություն է տալիս Սյունիքի մարզում ունենալ ոչ միայն ամենաառաջատար պահածոների գործարան, այլ նաև աճեցնել բազմատեսակ մրգեր և արտահանել պատրաստի արտադրատեսակներ: «Մեղրու պահածոների գործարան» ԲԲԸ-ում 2010 թվականից սեփականատերերի կողմից նախատեսվում է կատարել 150.0 մլն. դրամ ներդրում, ապահովելով արտադրանքի ծավալների աճ՝ տարեկան 20%-չափով (նաև ի հաշիվ նոր արտադրատեսականո՝ նոան հյութի տարեկան մինչև 100.0 հազ. լիտր արտադրանքի թողարկման)՝ ստեղծելով նոր աշխատատեղեր
- 6) Միսիանի տարածաշրջանի Դարբաս համայնքի Շամբ բնակավայրում 2009թ.-ին կգործարկվի «Արսեն և Ներսես» ՍՊԸ-ի հանքային ջրերի գործարանը և «Շամբ բիզնես» ՍՊԸ-ի պահածոների գործարանը: Սեփականատերերի կողմից կատարված 1300.0 մլն. դրամ ներդրումների հաշվին վերանորոգվել է գործարանի շենքը, ձեռք են բերվել նորագույն սարքավորումներ, կստեղծվեն 80-100 նոր աշխատատեղեր: Սեփականատերը պայմանավորվածություն ունի

տարածաշրջանի գյուղացիական տնտեսությունների հետ բանջարեղենի և մրգերի բերքի ընդունման համար:

7. ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

2010 թվականին ՄԶԾ նպատակներից է Սյունիքի մարզում գյուղատնտեսության գործունեության համար անհրաժեշտ ենթակառուցվածքների ձևավորման ու կատարելագործման միջոցով ավելացնել բուսաբուծական և անասնաբուծական մթերքների ծավալները, բարձրացնել արտադրության արդյունավետությունը, լուծել իրացման հիմնախնդիրները, որի արդյունքում կավելանան գյուղացիական տնտեսությունների եկամուտները և կկրճատվի աղքատությունը գյուղական բնակավայրերում:

Այս բնագավառում նախատեսվող կարևոր միջոցառումների ընդհանուր գումարը 2010 թվականին կկազմի շուրջ 950.4 մլն. դրամ: Ներդրումներ են նախատեսված ՀՀ պետական բյուջեի, ինչպես նաև միջազգային և այլ դոնոր կազմակերպությունների միջոցներով: 2010 թվականին իրականացվելիք միջոցառումները հիմնականում կուղղվեն ֆերմերային տնտեսություններին կերարտադրության, արհեստական սերմնավորման, կաթնարտադրության խթանման բնագավառներում, անասնապահության զարգացման և այլ ծրագրերում աջակցելու գործընթացներին:

2010 թվականին կշարունակվի ոռոգման գոյություն ունեցող համակարգերի և ոռոգման կարիքների գույքագրումը, համակարգում էներգակիրների ծախսերի կրճատումը, համայնքներում ոռոգելի և խմելու ջրի վերաբերյալ առկա խնդիրների ուսումնասիրումը և դրանց լուծման միջոցառումների ժամանակացույցի կազմումը:

Ձանքեր կգործադրվեն իրացման շուկայի մատչելիության և արտադրողի պաշտպանվածության ապահովման ուղղությամբ: Ֆերմերների համար ներկայումս հրատապ է գյուղմթերքի մեծածախ շուկաների ձևավորումը: Այսօր ֆերմերներն իրենց արտադրանքն իրացնում են տարերայնորեն, պատահական վայրերում: Այս առումով կարևորվում է ժամանակակից պահանջներին համապատասխան Մեդրիի մեծածախ շուկայի ձևավորումը, որի ստեղծման գործընթացի համար 2010 թվականին կկատարվեն մասնագիտական ուսումնասիրություններ ու վերլուծություններ:

Կուսումնասիրվի նաև մարզի տարածաշրջաններում գյուղատնտեսական ծրագրերի աջակցության գրասենյակների ստեղծման հարցը:

Աշխատանքներ կտարվեն գյուղատնտեսության ոլորտում ֆինանսական միջոցների և ներդրումների ավելացումն ապահովելու ուղղությամբ: Այս առումով անհրաժեշտ է առավել նպատակային օգտագործել Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ նախատեսվող «Գյուղատնտեսության բարեփոխումներին աջակցություն» նոր ծրագիրը, Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ նախատեսվող «Գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացում» ծրագիրը:

Շվեյցարիայի Զարգացման և Համագործակցության Գործակալության կողմից Գորիսի տարածաշրջանի 16 համայնքներում կիրկանացվեն անասնապահության զարգացման ծրագրեր: 2010 թվականին ներդրումների ծավալները կհասնեն 153.912 մլն. դրամ:

Անասնապահությամբ մասնագիտացված Սյունիքի մարզում իրացման շուկայի մատչելիությանը և արտադրողի շահերի պաշտպանությանն ուղղված քայլ կարող է լինել 2010 թվականին գյուղական համայնքներում կաթի հավաքման և նախնական

վերամշակման կետերի և փոքր սպանդանոցների հիմնումը, որն արդեն քննարկվում է Վորլդ Վիժն Հայաստան կազմակերպության տարածաշրջանային գրասենյակների հետ:

ՄԶԾ-ում նշված է, որ Սյունիքում գյուղատնտեսության զարգացման ոլորտներից մեկը կարող է դառնալ ծխախոտի հումքի արտադրությունը: Նախկինում մարզի նախկին շրջաններում այն որոշակիորեն զարգացած էր: Օրինակ՝ նախկին Ղափանի շրջանում 1983 թվականի տվյալներով ծխախոտի ցանքատարածությունները կազմում էին 133հա, որից ստացվել էր 1654 տոննա ծխախոտի հումք, միջին բերքատվությունը կազմում էր 12.4 ցենտներ: Այսօր հայրենական ծխախոտ վերամշակող և արտադրող ձեռնարկությունների առկայության պայմաններում սա հնարավոր տարբերակ է և արտադրանքի իրացումն ապահովված կլինի: 2010 թվականին աշխատանքներ կտարվեն այս առումով ներդրումային գրավչություն և ռեալ ներդրումներ ապահովելու ուղղությամբ:

Մի շարք գյուղական համայնքներում անհրաժեշտ է իրականացնել կրծողասպան /դեռատիզացիոն/ աշխատանքներ /գյուղապետարանների շենքերի, դպրոցների և մանկապարտեզների մասով/, որի համար 2010 թվականի կտրվածքով կպահանջվի շուրջ 6 մլն. դրամ գումար:

2010 թվականին կշարունակվեն ֆերմերային տնտեսություններին մատուցվող խորհրդատվական ծառայությունների ընդլայնումը, դրանց մատչելիության բարձրացումը և առավել նպատակային ու հասցեավորված օգտագործումը: ՄԶԾ ռազմավարությունն այս ուղղությամբ ենթադրում է հետևյալ կարևոր միջոցառումների իրականացումը.

- 1) գյուղմթերքների արտադրության և վերամշակման առաջավոր տեխնոլոգիաների վերաբերյալ ուսուցողական-խորհրդատվական դասընթացների կազմակերպում
- 2) տնտեսավարման արդյունավետ ձևերի, մասնավորապես կոոպերացիայի տարբեր ձևերի վերաբերյալ սեմինարների անցկացում
- 3) խորհրդատվության տրամադրում ֆերմերներին՝ նոր ներդրվող թունաքիմիկատների, պարարտանյութերի օգտագործման կանոնների վերաբերյալ
- 4) գյուղատնտեսությանը վերաբերվող մասնագիտական աշխատանքների մասին տեղեկատվական թերթիկների, բուկլետների մշակում

Աշխատանքներ կտարվեն նաև մարզի բոլոր տարածաշրջաններում հողային ռեսուրսների նպատակային օգտագործման ապահովման ուղղությամբ: 2010 թվականի հունվարից ընթացքի մեջ են համայնքներում տարբեր պատճառներով չօգտագործվող գյուղատնտեսական նշանակության հողերի գույքագրման աշխատանքները: Արդյունքներն ամփոփելուց հետո դրանք կներկայացվեն ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարություն, կմշակվեն մեխանիզմներ շրջանառությունից դուրս մնացած հողերի նպատակային օգտագործումն ապահովելու ուղղությամբ:

8. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՄԶԾ-ում նշված է, որ Հայաստանի Հանրապետության շրջակա միջավայրի և բնական ռեսուրսների պահպանության և կառավարման խնդիրները մեծ չափով առկա են նաև Սյունիքի մարզում: Դրանք են՝ անտառային ռեսուրսների արդյունավետ կառավարումը, կենցաղային աղբի հեռացման և արդյունաբերական վտանգավոր թափոնների կառավարման խնդիրները, ջրային ռեսուրսների արդյունավետ կառավարումը, օգտագործումը, հողերի դեգրադացիայի կանխումը, անապատացմանը նպաստող անտրոպոգեն գործոնների նվազեցումը, մարգագետինների բարելավումը և արդյունավետ օգտագործումը:

Բնապահպանության ոլորտում 2010 թվականին կշարունակվի օրենսդրությամբ ՀՀ Սյունիքի մարզպետին, մարզի համայնքների տեղական ինքնակառավարման մարմիններին և ոլորտի հանրապետական գործադիր ու այլ մարմինների տարածքային ստորաբաժանումներին վերապահված լիազորությունների կատարումը:

Սյունիքի մարզպետի կողմից կապահովվի՝

- 1) մասնակցություն բնության և շրջակա միջավայրի պահպանության պետական ծրագրերի մշակմանը և իր լիազորությունների շրջանակներում մարզի տարածքում դրանց իրականացումը
- 2) մարզի տարածքում բնապահպանական օրենսդրության կատարման վերահսկումը և խախտման փաստերի վերաբերյալ համապատասխան մարմիններին տեղեկացումը
- 3) աջակցություն արգելոցների, արգելավայրերի, հատուկ պահպանվող գոտիների պահպանությանը և օգտագործմանը, որսագողության, ապօրինի ձկնորսության, ծառահատումների դեմ կազմակերպվող միջոցառումների իրականացմանը
- 4) համագործակցություն բնապահպանական խնդիրներ իրականացնող հասարակական կազմակերպությունների, ինչպես նաև քաղաքացիների հետ:

2010 թվականին կշարունակվի Սյունիքի մարզում բնապահպանական իրավիճակի կառավարումը առկա օրենսդրական և ինստիտուցիոնալ համակարգերի միջոցով:

ՀՀ 2010 թվականի պետական բյուջեի միջոցներով կշարունակվի «Ընկերությունների կողմից վճարվող բնապահպանական վճարների նպատակային օգտագործման մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված կարգով մարզի համայնքներին նախատեսված հատկացումների տրամադրումը, «Շիկահող» պետական արգելոցի, «Սոսիների պուրակ» և «Զանգեզուր» պետական արգելավայրերի պահպանության, գիտական ուսումնասիրությունների, անտառտնտեսական աշխատանքների կատարման ֆինասավորումը և այլն:

Ոլորտում կկատարվեն նաև հետևյալ աշխատանքները.

- 1) Կուսումնասիրվի մարզի արդյունաբերա-բնապահպանական համալիր ծրագրի ընդունման և իրականացման խնդիրը
- 2) Կշարունակվի բնօգտագործման և բնապահպանական վճարների գանձումը, այդ ոլորտում վճարման նոր համակարգի կիրառման հնարավորության ուսումնասիրությունը

- 3) Պոչամբարների և տարբեր պատճառներով լքված և չշահագործվող հանքավայրերի էկոլոգիական իրավիճակի բարելավմանը նպատակաուղղված ռեկուլտիվացիայի ծրագրերի իրականացման խնդիրների ուսումնասիրությունը
- 4) Բնապահպանական հիմնախնդիրների լուծման մեջ համայնքների մասնակցության ուժեղացումը, դրանց լուծման ուղիների վերաբերյալ տեղական ինքնակառավարման մարմինների իրազեկության բարձրացումը: Մասնավորապես կարևորելով զբոսաշրջության ոլորտի զարգացումը ընդհանուր տնտեսական զարգացման մեջ, անհրաժեշտ է աջակցել համայնքների նախաձեռնություններին՝ էկոտուրիզմի զարգացման և համապատասխան ենթակառուցվածքների ստեղծման նպատակով
- 5) Էկոլոգիական կրթության մեջ մարզի կրթական հիմնարկների, հանրակրթական դպրոցների, մարզի բնապահպանական ինստիտուցիոնալ համակարգի ներառումը:
- 6) Բնապահպանական խնդիրների լուծմանը նպաստող մարզի գազամատակարարման ցանցի որոշակի ընդլայնումը
- 7) Հողերի որակի և բերրիության չափորոշիչների մշակումը. որակյալ մոնիթորինգի, հողօգտագործման նորմավորման, հաշվառման և վերահսկողության համակարգի ձևավորումը:
- 8) Արոտավայրերի և խոտհարքերի ռացիոնալ կառավարման մեխանիզմների մշակումը:
- 9) Բնապահպանական որոշումների կայացման գործում հասարակության մասնակցության ընդլայնումը
- 10) Կենցաղային կոշտ թափոնների կենտրոնացված աղբավայրերի կառավարման պլանների և վերամշակման համար բիզնես ծրագրերի մշակումը:

9. ԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅՈՒՆ

ՄԶԾ-ում նշված է, որ զբոսաշրջությունը Հայաստանի տնտեսության առավել դինամիկ զարգացող ոլորտներից մեկն է և հայտարարված է տնտեսության գերակա ճյուղ: Ծնորհիվ Հայաստանի Հանրապետությունում վարվող պետական քաղաքականության, զբոսաշրջության բնագավառում վերջին տարիներին արձանագրվել է քանակական և որակական աճ: Զգալիորեն զարգացել են ենթակառուցվածքները՝ ճանապարհները, նոր միջազգային չափանիշներին համապատասխանող օդանավակայանը, հյուրանոցային տնտեսությունը, սննդի ու զվարճանքի օբյեկտները, բարձրացել է մատուցվող ծառայությունների որակը: Զբոսաշրջությունը երկրում արձանագրել է այցելուների թվի կայուն և դինամիկ աճ ու այս ամենին զուգահեռ Սյունիքի մարզում ոլորտի դինամիկան դեռևս համահունչ չէ Հայաստանի զարգացումներին և երկրում ոլորտի զարգացմանը զուգընթաց կարևորվում է Սյունիքում առկա զբոսաշրջային ներուժի հիման վրա զբոսաշրջության զարգացման ապահովումը, որը մարզի սոցիալ-տնտեսական իրավիճակի բարելավման հարցում զգալի դեր կխաղա՞

Մարզի զբոսաշրջային պատկերը կփոխի Սյունիքի մարզի գլխավոր զբոսաշրջային գրավչության՝ Տաթևի վանքի վերանորոգումը: «Տաթևի վանքի վերածնունդ և զարգացում» /Տաթև 2020/ ծրագրով արդեն այն մեկնարկել է: Ծրագրի արժեքը շուրջ 20 մլն. ԱՄՆ դոլար է: Ծրագիրը բաղկացած է երեք փուլից՝ վանքի վերականգնում, 5 կիլոմետրանոց ճոպանուղու կառուցում և հյուրանոցային համալիրի կառուցում: Ծրագրով ամբողջությամբ վերականգնվելու է Տաթևի վանքի համալիրը:

Հարակից բնակավայրերի բնակչության համար ստեղծվելու են երկարատև զարգացման հնարավորություններ՝ նոր աշխատատեղեր, կրթական համալիր եւ զբոսաշրջության կենտրոն: Կառուցվելու է ճոպանուղի, որը բավականին լավ հնարավորություն է ստեղծելու զբոսաշրջության զարգացման համար: Ճոպանուղու կառուցման աշխատանքներն սկսվել են 2009 թվականին: Այն կլինի ՀՀ-ում ամենաերկար ճոպանուղին: Տաթևի համալիրի շուրջ ստեղծվելու է մի փոքր կլաստեր (համախումբ): Ծրագրի իրականացման համար ֆինանսական միջոցների մեծ մասը մասնավոր ներդրումներ են, իսկ մի մասը /էլեկտրամոնտաժային աշխատանքներ, ճանապարհների կառուցում ու բարելավում եւ այլն/ կատարում է ՀՀ կառավարությունը: Վանքի վերանորոգման ծախսերն ակնկալվում է փակել հյուրանոցի եկամուտներով, իսկ ճոպանուղին կինքնաֆինանսավորվի տոմսերի վաճառքով: Ծրագրի իրականացման աշխատանքները կտևեն մոտ 3 տարի և կավարտվեն 2012 թվականին: Ըստ Հայաստանի ազգային մրցունակության հիմնադրամի հաշվարկների՝ 2008թ. Տաթև է այցելել մոտ 7000 զբոսաշրջիկ: Ճոպանուղու առաջացրած հետաքրքրությունը կարող է այդ թիվ բազմապատկել: Տաթևի վանքի վերականգնման ծրագիրը և վերածնունդը, ինչպես նաև վանքի մոտակայքում տուրիստական համալիրի ստեղծումը, Արարատի, Վայոց Ձորի և Սյունիքի մարզերում զբոսաշրջության զարգացման խթան կհանդիսանա, քանի որ Երևանից մինչև Տաթև զբոսաշրջիկները հնարավորություն կստանան մեկ երթուղու վրա այցելել Խոր Վիրապ, Նորավանք, Ձորաց քարերի աստղադիտարան, Տաթև և այլն:

2010 թվականին ներդրումների չափը կկազմի 9.1 մլն. եվրո, որը հիմնականում կուղղվի Հալիձոր-Տաթև ճոպանուղու կառուցման, սարքավորումների ձեռքբերման աշխատանքներին:

Վերոնշյալ ծրագրի իրականացման համատեքստում ավելի արդիական է դառնում Սյունիքի մարզում զբոսաշրջության զարգացման համալիր ծրագրի մշակումը, որն իր մեջ կընդգրկի առկա ներուժի ամբողջական ուսումնասիրությունը, իրավիճակի գնահատականը և զարգացման ուղղությունների նախանշումը: Արդյունավետ գործելու դեպքում մարզի տնտեսության մեջ զբոսաշրջության մասնաբաժինը կհասնի ցանկալի արդյունքի և այն կարող է առաջնային տեղ զբաղեցնել լեռնահանքային արդյունաբերության, էներգետիկայի և գյուղատնտեսության կողքին: 2010 թվականին կընթանան այս ծրագրի մշակման համար անհրաժեշտ տվյալների հավաքագրման, մարզի զբոսաշրջային տնտեսության գույքագրման և տվյալների բազայի ստեղծման աշխատանքներ:

2010 թվականին ուրրտում կիրականացվեն նաև հետևյալ աշխատանքները.

- 1) Իրան-Հայաստան երկաթուղագծի շինարարության մեկնարկը
- 2) Ակտիվ և արդյունավետ մարքեթինգային քաղաքականության իրականացման միջոցով ՀՀ Սյունիքի մարզի որպես զբոսաշրջության համար բարենպաստ և գրավիչ երկրամասի նկարագրի ձևավորմանն ուղղված միջոցառումները, մարզի ինտերնետային կայքում զբոսաշրջությանն առնչվող տվյալների տեղադրումը
- 3) Սփյուռքի հետ կապերի համատեքստում, արտասահմանում գտնվող հայության շրջաններում Սյունիքի զբոսաշրջային գրավչության բարձրացման ուղղությամբ տարվող աշխատանքների իրականացումը
- 4) Համայնքահեն Տուրիզմի զարգացման խթանումը

5) Համագործակցությունը ՓՄՁ զարգացմանն աջակցող կազմակերպությունների միջև:
 Ծրագրի իրականացումը հնարավորություն կընձեռի վեր հանել ՓՄՁ զարգացման այլ կարիքներ, որոնք կհոգան ՓՄՁ Զարգացման ազգային կենտրոնը և այլ դոնոր կազմակերպություններ՝ նման կլաստերների ստեղծման և զարգացման հետագա ընթացքում:

10.ՔԱՂԱՔԱՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆ

2010 թվականին քաղաքաշինության բնագավառի հիմնախնդիրները կապված կլինեն մարզի ուսումնական հաստատությունների կառուցման և հիմնանորոգման, ոմբակոծությունների և ռազմական գործողությունների հետևանքով անօթևան մնացած քաղաքացիների բնակարանային խնդիրների լուծման, զոհված /մահացած/ և հաշմանդամ դարձած զինծառայողների /ազատամարտիկների/ ընտանիքների բնակարանային պայմանների բարելավման, մարզի համայնքների կողմից իրականացվող քաղաքաշինական գործունեության վերահսկողության հետ:

Ուսումնական հաստատությունների կառուցում և հիմնանորոգում: Ելնելով մարզում կրթության ոլորտի ներկա իրավիճակից՝ կրթության որակի և մատչելիության բարձրացումը դիտվում է որպես այս ոլորտի զարգացման գերակա նպատակ: 2010թ.-ի պետական բյուջեով մարզի կրթական 1 հաստատության կառուցման ու 5 դպրոցների և ուսումնական հաստատությունների հիմնանորոգման համար նախատեսվել է 426,54 մլն. դրամ, որից 41,54 մլն. դրամը՝ «Եղեգի միջն. դպրոց» ՊՈԱԿ-ի կառուցման, 20,0 մլն. դրամը՝ «Անգեղակոթի միջնակարգ դպրոց» ՊՈԱԿ-ի հիմնանորոգման, 20,0 մլն. դրամը՝ «Տեղի թիվ 1 միջնակարգ դպրոց» ՊՈԱԿ-ի հիմնանորոգման, 122,4 մլն. դրամը՝ «Կապանի պետական ճարտարագիտական քոլեջ» ՊՈԱԿ-ի հիմնանորոգման, 134,0 մլն. դրամը՝ «Կապանի թիվ 3 հատուկ կրթահամալիր» ՊՈԱԿ-ի հիմնանորոգման և 88,6 մլն. դրամը՝ «Շինուհայրի միջնակարգ դպրոց» ՊՈԱԿ-ի հիմնանորոգման համար:

Բնակարանաշինություն և քաղաքաշինական այլ խնդիրներ: Մարդկային աղքատության հետ առնչվող հիմնախնդիրների վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ Սյունիքի մարզի մարդկային աղքատության հաղթահարման գերակայություններն առնչվում են նաև բնակչության բնակարանային ապահովման հետ:

Ոմբակոծությունների և ռազմական գործողությունների հետևանքով մարզի բնակավայրերում 118 անհատական տներ դարձել էին չշահագործվող, վերականգնման ենթակա: Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2007 թվականի սեպտեմբերի 6-ի «Գումար հատկացնելու մասին» N997-Ա որոշմամբ ՀՀ Սյունիքի մարզպետարանին հատկացված 45,0 մլն. դրամի հաշվին ցույց տրված պետական ֆինանսական աջակցության շնորհիվ վերականգնվել է 31 անհատական տուն: 2010 թվականի աշխատանքային պլանով նախատեսվում է ևս 160.0 մլն. դրամով լուծել մնացած 87 տների վերականգնման խնդիրը՝ ՀՀ պետական բյուջեով հատկացվելիք ֆինանսական միջոցների սահմաններում:

Կշարունակվեն նաև զոհված /մահացած/ և հաշմանդամ դարձած զինծառայողների /ազատամարտիկների/ ընտանիքների բնակարանային պայմանների

բարելավման ուղղությամբ տարվող աշխատանքները: Նախատեսվում է նաև 160,0 մլն. դրամի շրջանակներում լուծել 5-րդ և 4-րդ աստիճանի վնասվածություն ունեցող անհատական բնակելի տներում ապրող 93 ընտանիքի բնակարանային խնդիրը:

Նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի կազմում: 10 մլն. դրամ կհատկացվի դպրոցական շենքերի, մշակութային և այլ օբյեկտների հիմնանորոգման համար նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի կազմման նպատակով:

Մշակույթի զարգացման համար պայմանների ստեղծում: Հայաստանի սոցիալական ներդրումների հիմնադրամի ֆինանսավորմամբ կկառուցվի Գորիսի Վ.Վաղարշյանի անվան պետական դրամատիկական թատրոնի շենքի ջեռուցման համակարգը, որը հնարավորություն կտա անհրաժեշտ պայմաններ ստեղծել ձմռան ամիսներին ներկայացումների և այլ միջոցառումների կազմակերպման ու անցկացման համար: Ներդրումների չափը կկազմի 39.54 մլն. դրամ:

11. ՄԱՐԶԱՅԻՆ ԵՎ ՀԱՄԱՅՆՔԱՅԻՆ ԵՆԹԱԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔՆԵՐ

Ճանապարհաշինություն: ՀՀ 2010թ. պետական բյուջեի միջոցներով մարզում նախատեսվում է Մ-2 Երևան-Գորիս-Մեղրի ավտոճանապարհի 244-րդ կմ սողանքի հետևանքով փլուզված հատվածում ընթացիկ տարում իրականացնել 352.0 մլն. դրամի շինարարական աշխատանքներ, իսկ հանրապետական նշանակության Հ-82 Մ-2-Լիճք-Տաշտուն ճանապարհի հիմնանորոգման համար 188.637 մլն. դրամ: Տրանսպորտային օբյեկտների հիմնանորոգման ծրագրով նախատեսվում է 88.587 մլն. դրամ գումարով հիմնանորոգել Որոտան-Ույծ կամուրջը: Մարզային նշանակության ավտոճանապարհների ձմեռային պահպանման, ընթացիկ պահպանման և շահագործման համար 2010թ. նախատեսվում է կատարել 105.239 մլն. դրամի աշխատանքներ: Կապան քաղաքի Գ.Արզումանյան փողոցի հիմնանորոգման համար ՀՀ 2010թ. պետական բյուջեից նախատեսվում է հատկացնել 260.0 մլն. դրամ:

Ջրամատակարարում: «Վորլդ վիժն ինթերնեյշնլ» միջազգային բարեգործական կազմակերպության ֆինանսավորմամբ կվերանորոգվեն Գեղի և Տանձավեր գյուղերի ու Կապան քաղաքի Աշոտավան թաղամասի ջրամատակարարման ցանցերը, որի համար նախատեսվում է հատկացնել 4,77 մլն. դրամ:

Գազիֆիկացում: «Գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման ծրագրի վերլուծության և կառավարման գրասենյակ» (IFAD) ֆինանսավորմամբ կգազիֆիկացվեն մարզի Խնածախ, Վաղատուր, Խոզնավար և Սպանդարյան գյուղերը, կշարունակվի Կապան քաղաքի Վաչագան թաղամասի արտաքին գազատար ցանցերի կառուցումը: Ծրագրի իրագործման համար նախատեսվում է հատկացնել 441,0 մլն. դրամ, որից 128,3 մլն. դրամը՝ Խնածախ, 68,0 մլն. դրամը՝ Վաղատուր, 129,0 մլն. դրամը՝ Խոզնավար գյուղերի ու 50,7 մլն. դրամը՝ Կապան քաղաքի Վաչագան և Բեխ թաղամասի արտաքին գազատար ցանցերի կառուցման համար:

12. ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ, ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ ԵՎ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

12.1. Տարածքային կառավարում

ՀՀ կառավարության 2002 թվականի սեպտեմբերի 19-ի N1795 որոշմամբ հաստատված ՀՀ Սյունիքի մարզպետարանի կազմակերպական կառուցվածքը ՀՀ կառավարության 2009 թվականի ապրիլի 2-ի N329-Ն որոշմամբ ենթարկվեց փոփոխությունների: Մարզպետարանի կառավարման նոր կազմակերպական կառուցվածքը հնարավորություն է տալիս որոշակիորեն լուծելու առկա հիմնախնդիրները և արդյունավետ կերպով իրականացնելու մարզպետի լիազորությունները: Հետագայում այս փոփոխությունների դինամիկան կարող է շարունակվել, քանի որ համակարգը պետք է հարմարեցվի գոյություն ունեցող զարգացումներին: Մարզի զարգացման ծրագրի իրականացումը դիտարկելու և հսկելու համար մարզպետարանում արդեն ձևավորվել է մոնիտորինգի և գնահատման համակարգ: ՄԳ համակարգը 2010 թվականին կշարունակի գործել: Այն ներկայացված է ՏԱՊ-ի «14.Մոնիտորինգի և գնահատման համակարգ» բաժնում:

Հայաստանի տարածքային կառավարման էլեկտրոնային համակարգի ներդրման արդյունքում Սյունիքի մարզն ինտեռնետում ներկայացված է պաշտոնական էջով (<http://syunik.region.am>): Դա հնարավորություն է տալիս որոշակիորեն հրապարակային դարձնել տարածքային կառավարման մարմինների գործունեությունը՝ ապահովելով անհրաժեշտ տեղեկատվություն: 2010 թվականին որոշակիորեն կլուծվի մարզպետարանի՝ համակարգիչներով և ժամանակակից կապի միջոցներով հագեցվածության հարցը: Էլեկտրոնային կառավարման բնագավառում Սյունիքի մարզպետարանում որոշակի քայլեր արդեն արվել են: Առկա է տվյալների որոշակի բազա, որը սակայն կարիք ունի համակարգման, տվյալների թարմացման, ինչպես նաև դրանից օգտվելու մեխանիզմների մշակման: ՀՀ կառավարության 2009 թվականի հունվարի 15-ի N40-Ն որոշմամբ հաստատված ՀՀ կառավարության 2009 թվականի գերակա խնդիրների ծրագրով գերակա խնդիր է համարվել նաև ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ներդրումը ՀՀ տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում, որի լուծման քայլ է հանդիսանում էլեկտրոնային փաստաթղթաշարժի «Mulberry» համակարգի ներդրումը ՀՀ մարզպետարաններում: Mulberry համակարգը 2009 թվականի դեկտեմբերին վերջնականապես ներդրվել է մարզպետարանում: 2010 թվականին փաստաթղթաշարժի գերակշիռ մասը կիրականացվի հենց այս համակարգի միջոցով:

Սյունիքի մարզում 2010 թվականին կշարունակվեն տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման համակարգերի կատարելագործման, ինչպես նաև քաղաքացիական հասարակության հիմքերի ամրապնդմանն ուղղված միջոցառումները: Տարածքային կառավարման բնագավառում 2010 թվականին Սյունիքում կիրագործվեն հետևյալ միջոցառումները.

1) Մարզպետին օրենսդրությամբ վերապահված լիազորությունների շրջանակներում

Ֆինանսների, քաղաքաշինության, բնակարանային և կոմունալ տնտեսության, տրանսպորտի և ճանապարհաշինության, գյուղատնտեսության և հողօգտագործման, կրթության, առողջապահության, սոցիալական ապահովության, մշակույթի և սպորտի, բնության և շրջական միջավայրի պահպանության բնագավառներում ՀՀ կառավարության տարածքային քաղաքականության իրականացում, ոստիկանության և ազգային անվտանգության, պաշտպանության, կապի, էներգետիկայի, հարկային, արտակարգ իրավիճակների և քաղաքացիական պաշտպանության ու այլ ոլորտներում հանրապետական գործադիր մարմինների տարածքային ծառայությունների գործունեության համակարգում

- 2) Սյունիքի մարզպետարանի, հանրապետական գործադիր մարմինների տարածքային ստորաբաժանումների, ՏԻՄ-երի, ինչպես նաև ոչ պետական հատվածի փոխհարաբերությունների շարունակական կատարելագործմանն ուղղված միջոցառումների իրականացում
- 3) Մարզպետարանի և մարզում գործող պետական կառավարման մարմինների միջև տեղեկատվական հոսքերի կարգավորման հայեցակարգի մշակում, որը թույլ կտա միասնականացնել սոցիալ-տնտեսական զարգացման խնդիրներին վերաբերող տվյալները, ստեղծել միասնական տվյալների բանկ, որը կհանդիսանա մարզային կյանքի բոլոր բնագավառների համար պաշտոնական տեղեկատվության աղբյուր: Այս ուղղությամբ հատկապես կարևորվում է ԱՎԾ-ի տարածքային ստորաբաժանումների հետ փոխհարաբերությունների արդյունավետության բարձրացումը
- 4) Մարզպետարանի կողմից ՏԻՄ-երին տրամադրվող մեթոդաբանական օգնության, դրա տրամադրման մեխանիզմների հստակեցում և դրանց արդյունավետության բարձրացում
- 5) Մարզային զարգացման գործընթացներում Սյունիքի մարզի խորհրդի դերը բարձրացնելուն ուղղված միջոցառումներ՝ անհրաժեշտության դեպքում լրացուցիչ օրենսդրական հիմքեր ապահովելու նպատակով Սյունիքի մարզի խորհրդի գործող իրավասությունների շրջանակի ուսումնասիրություն և առաջարկությունների ներկայացում
- 6) Մարզպետարանի և մարզի հասարակության միջև համատեղ գործողությունների արդյունավետ իրականացման և դրանց հետագա զարգացմանն ուղղված միջոցառումներ (Սյունիքի մարզպետարանում կուտակվել է մեծ փորձ, որը հիմք է դնում մարզպետարանի և մարզի հասարակության միջև համատեղ գործողությունների իսկապես արդյունավետ իրականացման և դրանց հետագա զարգացման համար)
- 7) Մարզպետարանի ֆունկցիոնալ գործունեության ապահովման տեսանկյունից կարևոր, ներքին փաստաթղթաշրջանառության արդյունավետ կազմակերպում և այդ գործընթացում համակարգչային տեխնոլոգիաների պարտադիր կիրառում
- 8) Մարզպետարանի պաշտոնական տեղեկատվության շրջանառության՝ առավելագույն չափով էլեկտրոնային տարբերակով իրականացում
- 9) Պաշտոնական տեղեկատվության արխիվացման, պահպանման և դրանից հետագայում օգտվելու հստակ մեխանիզմների մշակում:

12.2. Տեղական ինքնակառավարում

2010 թվականին մարզի 109 համայնքներում կարևորագույն խնդիր է համայնքների կարողությունների շարունակական բարձրացումը: Համայնքների կարողությունների բարձրացման կարևոր նախապայման է դոտացիաների տրամադրումը: Վերջին տարիների դրական տեղաշարժերից մեկն այն է, որ պետական բյուջեով նախատեսված դոտացիաները բոլոր համայնքներին հատկացվում են 100%-ով: 2010 թվականին Սյունիքի մարզի համայնքների բյուջեներին «Ֆինանսական համահարթեցման մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն «Հայաստանի Հանրապետության 2010 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքով նախատեսված հատկացումների ընդհանուր ծավալը կազմում է 1.86 մլրդ. դրամ: 109 համայնքների 47.7 տոկոսի ֆինանսավորման գումարը կազմում է յուրաքանչյուրին 3.5 մլն-ական դրամ, 10.1 տոկոսին տրված դոտացիաների գումարները տատանվում են 2.35 մլն դրամից մինչև 3.5 մլն դրամ միջակայքում, 14.7 տոկոսինը՝ 10.0 մլն դրամից մինչև 35.0 մլն դրամ միջակայքում: Առավելագույն ֆինանսավորումը տրված է Կապանի քաղաքային համայնքին՝ ավելի քան 556,4 մլն դրամ: Մյուս քաղաքային համայնքների ֆինանսավորումը 2010 թվականին ունի հետևյալ պատկերը՝ Գորիս՝ ավելի քան 280 մլն դրամ, Միսիան՝ ավելի քան 201,5 մլն դրամ, Քաջարան՝ ավելի քան 88.0 մլն դրամ, Մեղրի՝ ավելի քան 54.5 մլն դրամ, Ագարակ՝ ավելի քան 52.0 մլն դրամ, Դաստակերտ՝ ավելի քան 4.0 մլն դրամ: Չլուծված հիմնախնդիր է մնում համայնքների բյուջեների սեփական եկամուտների հավաքագրման լիարժեք ապահովումը, որի իրականացման համար 2010 թվականին լուրջ քայլեր կձեռնարկվեն:

Համայնքների խոշորացման և միջհամայնքային միավորումների ստեղծման ներկա ֆոնի վրա, մարզի համայնքների խոշորացման խնդիրը քննարկվել է մարզպետարանում և ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարություն է ներկայացվել խոշորացման հնարավոր տարբերակներից մեկը, որը շեշտադրել է «Մեկ բնակավայր մեկ համայնք» սկզբունքի առավելագույն կիրառման անհրաժեշտությունը: Այդ ներկայացված տարբերակի շրջանակներում նախատեսվում է 2010 թվականին փորձել խոշորացնել Թասիկ և Թանահատ, ինչպես նաև Կուրիս, Գուղեմնիս ու Վահրավար գյուղական համայնքները՝ միավորելով դրանք որպես երկու առանձին համայնքներ:

2009 թվականին Սյունիքի մարզպետարանն աշխատանքներ է տարել համայնքային ծառայության շարունակական ներդրման ուղղությամբ: Այդ տարվա ընթացքում մարզում ավարտվել են համայնքային ծառայողների առաջին վերապատրաստման ու ատեստավորման աշխատանքները: 2010թ. հունվարի 1-ի դրությամբ մարզում առկա է համայնքային ծառայության 390 պաշտոն, թափուր է 12 պաշտոն: Մարզում կա 378 համայնքային ծառայող: 2009 թվականի ընթացքում առաջին վերապատրաստում է անցել 140, ատեստավորվել է 158 համայնքային ծառայող: 2010 թվականի ընթացքում կշարունակվեն թափուր պաշտոնների համալրման և համայնքային ծառայության բնագավառի մյուս աշխատանքները:

Տեղական ինքնակառավարման համակարգում կարևոր և դեռևս ամբողջությամբ չլուծված խնդիրներից մեկը շարունակում է մնալ համայնքների տեխնիկական զինվածության մակարդակի բարձրացումը: Խնդիր է դրվել 2010 թվականի ընթացքում մարզի բոլոր համայնքներն ապահովել ժամանակակից համակարգիչներով, իրենց գործունեության կազմակերպման համար անհրաժեշտ համակարգչային ծրագրերով, ինտերնետ կապով: Արդյունքում համայնքները հնարավորություն կստանան պատշաճ կերպով վարել իրենց գործավարությունը, ապահովել տեղեկատվության արդյունավետ

փոխանակումը մարզպետարանի և այլ մարմինների հետ, ինչպես նաև տեղեկացված լինել օրենսդրական վերջին փոփոխություններին:

Մարզի բոլոր 109 համայնքների քառամյա զարգացման ծրագրերում ընդգրկված ոլորտային կապիտալ ծրագրերի իրականացման համար պահանջվող գումարը կազմում է շուրջ 24,48 մլրդ դրամ: Համայնքների մի շարք հիմնախնդիրներ տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից գնահատվել են առավել առաջնահերթ, որոնց լուծման համար պահանջվող ընդհանուր գումարը կազմում է շուրջ 4.66 մլրդ դրամ: 2010 թվականին մարզպետարանի ուշադրության կենտրոնում կլինի համայնքային զարգացման ծրագրերի իրականացումը: Առավելապես ուշադրություն կդարձվի համայնքային ենթակառուցվածքների (ճանապարհներ, ջրամատակարարման, ջեռուցման, գազամատակարարման համակարգեր, կապի միջոցներ, սոցիալական և կրթական ենթակառուցվածքներ) վերականգնմանն ուղղված ծրագրերի վրա:

Տեղական ինքնակառավարման բնագավառի 2010 թվականի գերակայություններն են.

- 1) Ամրապնդել ու զարգացնել համայնքների բյուջետային կարողությունները, ինչպես նաև բարձրացնել բյուջեների հավաքագրման մակարդակը
- 2) Նպաստել միջհամայնքային համագործակցության ընդլայնմանը, մարզի առանձին համայնքների միավորմանը
- 3) Շարունակել աջակցությունը համայնքներին՝ առկա առաջնահերթ հիմնախնդիրների բացահայտման և դրանց լուծման գործում
- 4) Համայնքային մրցութային և ատեստավորման հանձնաժողովներն ապահովել անհրաժեշտ տեխնիկայով, համակարգիչներով
- 5) Կազմակերպել համայնքային ծառայության գործընթացի ներդրման ընթացքում առաջացած խնդիրների պարբերաբար քննարկումներ և անհրաժեշտության դեպքում, օրենսդրական նոր փոփոխությունների նախագծերի տեսքով դրանք ներկայացնել ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարության քննարկմանը:

12.3. Քաղաքացիական հասարակություն

Ընդհանուր առմամբ հասարակության մի մասը կրավորական և սպասողական դիրքորոշում ունի մարզում ընթացող գործընթացների նկատմամբ, որն ունի օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ պատճառներ: 2010 թվականին տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման համակարգի գործունեության կարևոր ուղղություններից մեկը պետք է լինի այդ կրավորական դիրքորոշման վերացումը և հասարակության լայն խավերի ընդգրկումը, մասնակցությունը մարզային զարգացման գործընթացներին:

2010 թվականի ընթացքում տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների առավել թափանցիկ գործունեությունն ապահովելու նպատակով, մարզպետարանի աշխատակազմի, ՏԻՄ-երի և մարզի հասարակական կազմակերպությունների ջանքերով, նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ միջոցառումները.

- 1) Մարզի տարածքում գործող ԶԼՄ-ների միջոցով պարբերաբար հաղորդումներ

հեռարձակել՝ ներկայացնելով մարզպետի, մարզպետարանի և մարզային ենթակայության կազմակերպությունների գործունեությունը, գոյություն ունեցող հիմնախնդիրները և կատարվող ծրագրերը, պարբերաբար հրապարակել առավել լայն կիրառություն ունեցող օրենքների և նորմատիվ իրավական ակտերի, դրանցում կատարվող փոփոխությունների վերաբերյալ հաղորդագրություններ՝ տալով պարզաբանումներ և մեկնաբանություններ

- 2) Պարբերաբար և համակարգված ձևով կազմակերպել մարզպետի, նրա տեղակալների և մարզպետարանում այլ ղեկավար պաշտոններ զբաղեցնող անձանց այցելությունները համայնքներ, որոնք պետք է ուղեկցվեն տեղական ինքնակառավարման մարմինների և համայնքի բնակչության հետ հանդիպում-քննարկումներով, որոնց ժամանակ մարզի առաջին ղեմքերից բնակչությունը հնարավորություն կունենա ստանալ անհրաժեշտ տեղեկատվություն և բացատրություններ
- 3) Հասարակական կազմակերպությունների և զանգվածային լրատվամիջոցների ներկայացուցիչներին էլ ավելի մասնակից դարձնել մարզի խորհրդի նիստերին, ինչպես նաև մարզպետարանում ձևավորվող ժամանակավոր հանձնաժողովների աշխատանքներին
- 4) Փորձական ծրագրեր իրականացնել մի քանի համայնքներում՝ կազմակերպելու համայնքի զարգացման ծրագրի, բյուջեի կամ գլխավոր հատակագծի և հողերի գոտիավորման և օգտագործման սխեմաների հրապարակային քննարկումներ
- 5) Հասարակական կազմակերպությունների և համայնքի ակտիվ հասարակական խմբերի ներկայացուցիչներին հրավիրել համայնքի ավագանու նիստերին
- 6) Համայնքներին խրախուսելու համար մարզպետարանում ստեղծել «Տարվա համայնք» պաշտոնական մրցանակաբաշխություն, որը կնախատեսի որոշակի ֆինանսական և այլ տիպի օգնություններ շահող համայնքին
- 7) կազմակերպել միջոցառումներ ուղղված համայնքների բնակիչների շրջանում իրավունքների և պարտականությունների մասին իրազեկության բարձրացմանը
- 8) Իրականացնել ծրագրեր՝ ուղղված քաղաքացիների մասնակցության խթանմանը:

13. ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻՑ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՏԱՐԱԾՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

2010 թվականին կշարունակվեն միջոցառումներ ուղղված արտակարգ իրավիճակներից բնակչության և տարածքների պաշտպանությանը: Բնական և տեխնածին աղետների ժամանակ բնակչության պաշտպանվածության խնդիրները մշտապես կգտնվեն մարզպետարանի ուշադրության կենտրոնում: Միջոցներ կձեռնարկվեն մարզում բնական և տեխնածին աղետների ռիսկի նվազեցման համար պահանջվող միջոցառումների պատշաճ իրականացման համար:

2010 թվականի ընթացքում Մյունիքի մարզպետարանի կողմից կազմակերպական առումով օժանդակություն ցույց կտրվի մարզի ղեկավար աշխատողների և մասնագետների 2010 թվականի ուսուցման պլանի համաձայն ՀՀ արտակարգ

իրավիճակների նախարարության փրկարար ծառայության ճգնաժամային կառավարման ինստիտուտում վերապատրաստվող աշխատակիցներին:

Քարաթափերի կանխարգելման հիմնախնդիրների լուծման հարցում ՀՀ Սյունիքի մարզպետարանը կիրականացնի հետևյալ գործառնությունները.

- 1) համայնքի ղեկավարի ներկայացմամբ բնագավառի համապատասխան ոլորտի պատասխանատու լիազոր մարմնին տեղեկատվության ներկայացում՝ քարաթափերի, դրանց հետ կապված արտակարգ իրավիճակի կամ վտանգի մասին
- 2) անվտանգության ապահովմանն ուղղված առաջնահերթ միջոցառումների կազմակերպում
- 3) գույքագրման, միջոցառումների ծրագրերի մշակման և համապատասխան ոլորտի պատասխանատու լիազոր մարմնին ներկայացման աշխատանքների կազմակերպում
- 4) ՀՀ կառավարության կողմից ֆինանսավորվող աշխատանքների իրականացման կազմակերպում:

14. ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳԻ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ

ՄԶԾ համար կարևորվում է 2010 թվականին իրականացվելիք միջոցառումների մոնիտորինգը և գնահատումը, որն անհրաժեշտ է նաև նպատակային շահագրգիռ կողմերի հետ կապի պահպանման և նրանց տեսակետներն ու կարիքները հաշվի առնելու համար: Մոնիտորինգի և գնահատման հայեցակարգի մշակման, իսկ հետագայում նաև դրա իրականացման նպատակով ՀՀ Սյունիքի մարզպետի 2009թ. փետրվարի 11-ի N25-Ա որոշմամբ հաստատվել է մոնիտորինգի և գնահատման աշխատանքային խմբի կազմը, որտեղ ընդգրկվել են մարզպետարանի ստորաբաժանումների ղեկավարներ և հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ: Խմբի ղեկավարը Սյունիքի մարզպետի տեղակալն է: ՄԳ համակարգը կվերահսկի ՏԱՊ-ի կատարումը և կամփոփի 2010 թվականի գործունեության արդյունքները:

ՄԶԾ մոնիտորինգի համակարգը ներառում է այն բոլոր ցուցանիշները, որոնք հնարավոր կլինի գնահատել մարզային մակարդակով:

Մոնիտորինգի միջանկյալ և տարեկան հաշվետվությունները կպատրաստվեն մարզպետարանի ՄԳ խմբի կողմից:

Միջանկյալ հաշվետվությունը կներառի տրամաբանական հենքի հիման վրա կատարված քաղաքականությունների վերլուծության արդյունքները: Այն կմշակվի 2010 թվականի առաջին կիսամյակում իրականացված և իրականացվելիք միջոցառումների առաջընթացի գնահատման արդյունքում: Միջանկյալ հաշվետվությունը կպատրաստվի 2010 թվականի հուլիս-օգոստոս ամիսներին:

Տարեկան հաշվետվությունը կամփոփի տարվա ընթացքում ՏԱՊ-ով նախատեսված բոլոր միջոցառումների վերաբերյալ ՄԶԾ ՄԳ համակարգից ստացված արդյունքների ամփոփ վերլուծությունները: Այն կպատրաստվի 2010 թվականի դեկտեմբեր-2011 թվականի հունվար ամիսներին և կներառի հետևյալ գլխավոր բաժինները.

- 1) ՄԶԾ-ի շրջանակներում իրականացված միջոցառումները, դրանց գծով կատարված ծախսերը, արդյունքները,
- 2) Հաջորդ տարվա հիմնախնդիրները, այդ թվում՝ քաղաքականությունների ուրվագծումը:

ՄԳ տարեկան հաշվետվությունը պատրաստելուց հետո կկազմակերպվի ՄԳ արդյունքներն ամփոփող տարեկան սեմինար-խորհրդակցություն, որին կմասնակցեն ինչպես մարզի խորհրդի, այնպես էլ քաղաքացիական հասարակության և դոնոր կազմակերպությունների ներկայացուցիչները: Տարեկան սեմինար-խորհրդակցությունը կկազմակերպվի մոնիտորինգային գործունեության վերաբերյալ եզրակացությունների քննարկման և տարածման համար:

Սեմինար-խորհրդակցությունը կդիտվի նաև որպես կարևոր մի նախաձեռնություն քաղաքացիական հասարակությունը ՄԶԾ-ի մոնիտորինգի մեջ ընդգրկելու, ինչպես նաև ՄԶԾ-ի հաջողությունները ցուցադրելու և նոր դոնորներ ներգրավելու համար:

Մոնիտորինգի խմբի աշխատանքներին պարբերաբար կհետևի Սյունիքի մարզի խորհուրդը և մարզային զարգացման հանձնաժողովը:

15.22 ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՈՒՄԸ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻՆ

ՄԶԾ իրագործման համար պահանջվող ֆինանսական միջոցները և նրանց ծախսման ուղղությունները գնահատված են՝ պահանջվող ընդհանուր գումարը կազմում է ավելի քան 71.9 մլրդ դրամ, արտարժույթով նախատեսվող ՄԶԾ ֆինանսավորման ծավալները՝ 437.9 մլն ԱՄՆ դոլար և 208.9 մլն եվրո:

2010 թվականի համար ֆինանսավորումը կազմելու է ավելի քան 6.914 մլրդ. դրամ կամ ՄԶԾ-ով 2010 թվականի համար նախատեսված ընդհանուր գումարի շուրջ 46%-ը, այդ թվում ՀՀ պետական բյուջեից հատկացումներ՝ 3.828 մլրդ. դրամ: Արտարժույթով ֆինանսավորման չափը կկազմի 59.27 մլն. եվրո:

2010 թվականին ՄԶԾ իրագործման համար նախատեսվող ֆինանսավորումը կիրականացվի համաձայն Աղյուսակ 1-ում և 2-ում տրված ծավալների:

Աղյուսակ 1. ՀՀ Սյունիքի մարզի 2010-2013 թվականների տարեկան աշխատանքային պլանով նախատեսված միջոցառումների ֆինանսավորումը

Հ/Հ	Միջոցառման համառոտ բովանդակությունը	Գումարը /հազ. դրամ/	Ֆինանսավորման աղբյուրը
1	2	3	4
Առողջապահություն			
1	«Զանգեզուր» ինվազիվ /էնդովասկուլյար/ կարդիոլոգիական կենտրոնի կառուցման շարունակություն	74000.0	«Հայաստան» համահայկական հիմնադրամ
2	«Գորիսի» ԲԿ հիվանդանոցային մասնաշենքի վերակառուցում	723114.0	«Համաշխարհային բանկ», ԱՆ ԾԻԳ
3	«Տեղի» ԱԱՊԿ մասնաշենքի վերակառուցում, «Շինուհայրի» ԱԱՊ կենտրոնի հիմնանորոգում	83160.0	«Համաշխարհային բանկ», ԱՆ ԾԻԳ
4	«Գորիսի» ԲԿ, «Շինուհայրի», «Տեղի» ԱԱՊ կենտրոնների ժամանակակից սարքավորումների տրամադրում, Սիսիանի տարածաշրջանի 5 ԲՄԿ հազեցում բուժ. պարագաներով	217728.0	«Համաշխարհային բանկ», ԱՆ ԾԻԳ, «Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ
5	ԲՄԿ-ում աշխատող 60 բուժքույրերի վերապատրաստում	49140.0	ԱՆ ԾԻԳ, պետական բյուջե, USAID PHCR ծրագիր
6	Հիվանդանոցային և արտահիվանդանոցային ծառայությունների մատուցում	1639960.0	ՀՀ պետական բյուջե, դոնորներ
Ընդամենը		2787102.0	
Սոցիալական պաշտպանություն և երեխաների պաշտպանություն			
1	Վարձատրվող հասարակական աշխատանքներ	86112.0	ՀՀ պետական բյուջե
2	«Երեխաների ցերեկային խնամքի կենտրոն»-ների ստեղծում	120000.0	Միջազգային դոնոր և այլ կազմակերպություններ
Ընդամենը		206112.0	
Կրթություն			
1	Համակարգչային դասասենյակների ստեղծում, համալրում և ինտերնետ կապով ապահովում	9072.0	Կրթական տեխնոլոգիաների ազգային կենտրոն

			(ԿՏԱԿ)
2	Ուսուցիչների, երեխաների և ծնողների համար դասընթացների կազմակերպում	378.0	«Վորլդ Վիժն հինթերնեյշնլ» ՍԲԿ
3	Դասավանդման համագործակցային և մանկավարժական նոր մեթոդների ուսուցում	756.0	«Վորլդ Վիժն հինթերնեյշնլ» ՍԲԿ
4	Աշակերտական խորհուրդների անդամների համար դասընթացների կազմակերպում	1890.0	«Վորլդ Վիժն հինթերնեյշնլ» ՍԲԿ
5	Սոցիալապես անապահով, ծնողազուրկ, բազմազավակ ընտանիքների երեխաների ամառային հանգստի կազմակերպում	25400.0	«Վորլդ Վիժն հինթերնեյշնլ» ՍԲԿ
6	Հատուկ կրթության և կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների ուսուցման նպաստավոր պայմանների ստեղծում	3780.0	«Վորլդ Վիժն հինթերնեյշնլ» ՍԲԿ
7	Նախադպրոցական հաստատությունների շենքային պայմանների բարելավում /7 ՆՈՒՀ-երի վերանորոգում/	33182.0	«Վորլդ Վիժն հինթերնեյշնլ» ՍԲԿ, համայնքային բյուջեի համաներդրում
8	Նախադպրոցական հաստատությունների ջեռուցման խնդրի լուծում /Ջեռուցման համակարգի ներդրում մարզի 5 և մոնտաժում 1 ՆՈՒՀ-ում/	24844.0	«Վորլդ Վիժն հինթերնեյշնլ» ՍԲԿ, համայնքային բյուջեի համաներդրում
9	Նախադպրոցական հաստատությունների ուսումնանյութական բազայի թարմացում	5292.0	«Վորլդ Վիժն հինթերնեյշնլ» ՍԲԿ
10	Նախադպրոցական հաստատությունների այլ ծառայությունների մատուցում	3780.0	«Վորլդ Վիժն հինթերնեյշնլ» ՍԲԿ
Ընդամենը		108374.0	
Մշակույթ, սպորտ, երիտասարդության հարցեր			
1	«Կապանի երկրագիտական թանգարան» ՊՈԱԿ-ի շենքի հիմնանորոգում	95000.0	ՀՀ պետական բյուջե
2	Միսիան քաղաքի մշակույթի պալատի վերանորոգում	103000.0	Միսիան քաղաքային համայնք
3	Ագարակ քաղաքի մշակույթի պալատի վերանորոգման աշխատանքների ավարտում	80000.0	Ագարակի քաղաքային համայնք
4	Ծավի գրադարանի վերանորոգում	700.0	«Վորլդ Վիժն հինթերնեյշնլ» ՍԲԿ
5	Մշակութային և մարզական միջոցառումների անցկացում	11400.0	ՀՀ պետական բյուջե, «Վորլդ Վիժն հինթերնեյշնլ» ՍԲԿ

6	Ազարակ գյուղի եկեղեցու տանիքի վերանորոգում	1460.0	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ
Ընդամենը		291560.0	
Քաղաքաշինություն			
1	Ռմբակոծությունների և ռազմական գործողությունների հետևանքով չշահագործվող, վերականգնման ենթակա անհատական 87 բնակելի տների վերականգնում	160000.0	ՀՀ պետական բյուջե /նախատեսվում է ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդից/
2	5-րդ և 4-րդ աստիճանի վնասվածություն ունեցող 93 անհատական բնակելի տների բնակիչների բնակարանային խնդրի լուծում	160000.0	ՀՀ պետական բյուջե /նախատեսվում է ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդից/
3	Կրթական համակարգի օբյեկտների կառուցում/Եղեգի միջն. դպրոց/	41540.0	ՀՀ պետական բյուջե
4	Կրթական համակարգի օբյեկտների հիմնանորոգում/«Անգեղակոթի միջն. դպրոց» ՊՈԱԿ, «Տեղի թիվ 1 միջն. դպրոց» ՊՈԱԿ, «Կապանի պետական ճարտարագիտական քոլեջ» ՊՈԱԿ, «Կապանի թիվ 3 հատուկ կրթահամալիր» ՊՈԱԿ, «Շինուհայրի միջն. դպրոց» ՊՈԱԿ	385000.0	ՀՀ պետական բյուջե, Հայաստանի սոցիալական ներդրումների հիմնադրամ
5	Դպրոցական շենքերի, մշակութային և այլ օբյեկտների հիմնանորոգման համար նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի կազմում	10000.0	ՀՀ պետական բյուջե /նախատեսվում է ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդից/
6	Գորիսի Վ. Վաղարշյանի անվան պետական դրամատիկական թատրոնի շենքի ջեռուցման համակարգի կառուցում	39540.0	Հայաստանի սոցիալական ներդրումների հիմնադրամ
7	Մարզի սահմանամերձ բնակավայրերի գազիֆիկացում /Խնածախ, Վաղատուր, Խոզնավար և Սպանդարյան գյուղերի ու Կապան քաղաքի Վաչագան, Բեխ թաղամասի արտաքին գազատար ցանցեր/	466000.0	«Գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման ծրագրի վերլուծության և կառավարման գրասենյակ» (IFAD)
8	Գյուղական բնակավայրերի խմելու ջրամատակարարման ցանցերի վերանորոգում /Գեղի և Տանձավեր գյուղերի ու Կապան քաղաքի Աշոտավան թաղամասի ջրամատակարարման ցանցեր/	4770.0	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ
9	Կապան քաղաքի Ա. Մանուկյան-Գ. Արզումանյան փողոցի ասֆալտապատման աշխատանքների շարունակություն	265000.0	ՀՀ պետական բյուջե /նախատեսվում է ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդից/

10	Մեղրի քաղաքի Մեծույան փողոցից-թիվ 1 թաղամաս տանող ճանապարհի ասֆալտապատում	75000.0	Միջազգային դոնոր և այլ կազմակերպություններ
11	Որոտան - Ույծ կամրջի շինարարություն	88587.0	ՀՀ պետական բյուջե
12	Հ-82, Մ2-Լիճք-Տաշտուն ճանապարհահատվածի հիմնանորոգում	188637.0	ՀՀ պետական բյուջե
13	Մ-2-Երևան-Գորիս-Մեղրի-Իրանի սահման 244կմ ճանապարհահատվածի կառուցում	352000.0	ՀՀ պետական բյուջե
14	Սարգային նշանակության ճանապարհների ձևեռային, ընթացիկ պահպանում և շահագործում	105239.0	ՀՀ պետական բյուջե
Ընդամենը		2341313.0	
Գյուղատնտեսություն			
1	Աջակցություն Միսիանի տարածաշրջանի ֆերմերային տնտեսություններին կերարտադրության բնագավառում	17917.2	«Ակցիա սովի դեմ» ՄԿԲ
2	Աջակցություն Միսիանի տարածաշրջանի ֆերմերային տնտեսություններին արհեստական սերմնավորման ոլորտում	7068.6	«Ակցիա սովի դեմ» ՄԿԲ
3	Աջակցություն Միսիանի տարածաշրջանի ֆերմերային տնտեսություններին կաթնարտադրության խթանման ոլորտում	23398.2	«Ակցիա սովի դեմ» ՄԿԲ
4	Գորիսի տարածաշրջանի 16 համայնքներում անասնապահության զարգացման ծրագրեր /անասունների, գյուղ. սարքավորումների տրամադրում/	153912	Շվեյցարիայի Զարգացման և Համագործակցության Գործակալություն
5	Կապանի տարածաշրջանի 18 համայնքներում «Գյուղմթերքների իրացում», «Գյուղմթերքների արտադրության խթանում» և «Ուսուցում» ծրագրերի իրականացում	12413.44	Օբսիվամ Նովիբ
6	ՀՀ Սյունիքի մարզի Գորիսի տարածաշրջանում սպանդանոցի կառուցման ներդրումային ծրագիր	350000.0	Իրանական «EHDAS SANATE PISHRO Co.» /Առաջավոր տեխնիկայի ներդրում ընկերություն/
7	Համակցված կերերի արտադրության արտադրամասի կառուցում Միսիանի տարածաշրջանում	230000.0	Միջազգային դոնոր և այլ կազմակերպություններ

8	ԶՕԸ-երին ոռոգման աշխատանքների կազմակերպման համար հատկացումներ	139700.0	ՀՀ պետություն
9	Դասընթացներ Գործիսի և Սիսիանի 24 համայնքների ֆերմերների համար՝ հատուկ պայմանների ազդեցության ներքո (երաշտներ փոթորիկներ և այլն) տնտեսություն վարելու ժամանակակից մեթոդների ու տեխնոլոգիաների վերաբերյալ	945.0	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՍԲԿ
10	Ցուցադրական գյուղատնտեսական ծրագրեր/ցուցահանդես-վաճառքների և այլ միջոցառումների կազմակերպում/	3780.0	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՍԲԿ
11	Գյուղտեխնիկայի տրամադրում համայնքներին	11340.0	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՍԲԿ
Ընդամենը		950474.44	
Բնապահպանություն			
1	Կապան քաղաքում «Սեպտիկ թափոնների, սրածայրերի թաղման փուսի կառուցում» նախագծի իրականացում	3002.1	ՀՀ պետություն
2	«Ընկերությունների կողմից վճարվող բնապահպանական վճարների նպատակային օգտագործման մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն Քաջարանի քաղաքային համայնքին հատկացումներ	96864.2	ՀՀ պետություն
3	«Ընկերությունների կողմից վճարվող բնապահպանական վճարների նպատակային օգտագործման մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն Ագարակի քաղաքային համայնքին հատկացումներ	20499.0	ՀՀ պետություն
4	Շիկահող» պետական արգելոցի, «Մոսիների պուրակ» և «Զանգեզուր» պետական արգելավայրերի պահպանության, գիտական ուսումնասիրությունների, անտառտնտեսական աշխատանքների կատարման ծառայություններ	50030.0	ՀՀ պետություն
Ընդամենը		170395.3	
Տարածքային կառավարում, տեղական ինքնակառավարում և քաղաքացիական հասարակություն			
1	Համայնքային կենտրոնների մասնագետների համար դասընթացների կազմակերպում	240.0	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՍԲԿ
2	Քաղաքացիական իրավունքների, առողջապահական, միջավայրի պահպանության վերաբերյալ բրոշյուրների հրատարակում	1100.0	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՍԲԿ

3	Միջավայրի պահպանության միջոցառումներ	2300.0	«Վորլդ Վիժն հինթերնեյշնլ» ՍԲԿ
4	Համայնքային խմբերի համար դասընթաց՝ ծրագրի առաջարկ և ռազմավարական պլանավորում	325.0	«Վորլդ Վիժն հինթերնեյշնլ» ՍԲԿ
5	ՏԻՄ-երի ներկայացուցիչների համար դասընթացների կազմակերպում ՀՀ հարկային օրենսդրության, բյուջեի, համայնքային զարգացման վերաբերյալ	470.0	«Վորլդ Վիժն հինթերնեյշնլ» ՍԲԿ
6	Ազարակ գյուղի հուշահամալիրի բարեկարգում	2040.0	«Վորլդ Վիժն հինթերնեյշնլ» ՍԲԿ
7	Կապանի Բաղաբերդ թաղամասի բակի բարեկարգում	1970.0	«Վորլդ Վիժն հինթերնեյշնլ» ՍԲԿ
8	Կապանի Հալիձոր թաղամասի բակի բարեկարգում	3900.0	«Վորլդ Վիժն հինթերնեյշնլ» ՍԲԿ
9	Ֆերմերների ասոցիացիայի հենակետերի վերանորոգում Կապանի տարածաշրջանի 4 համայնքներում	475.0	«Վորլդ Վիժն հինթերնեյշնլ» ՍԲԿ
10	Արծվանիկի համայնքի համար գյուղտեխնիկայի ձեռքբերում	4600.0	«Վորլդ Վիժն հինթերնեյշնլ» ՍԲԿ
11	Կարողությունների հզորացմանն ուղղված միջոցառումներ ՏԻՄ-երի համար՝ համայնքային մասնակցության բյուջեի կազմման, պլանավորման, ակտիվների կառավարման վերաբերյալ՝ Գորիսի և Սիսիանի տարածաշրջանների 24 համայնքներում	945.0	«Վորլդ Վիժն հինթերնեյշնլ» ՍԲԿ
12	Համայնքներում նախապատրաստական աշխատանքներ՝ համայնքային կազմակերպությունների ստեղծման համար	11340.0	«Վորլդ Վիժն հինթերնեյշնլ» ՍԲԿ
13	Աջակցություն հիմնադրամներին՝ Շաքի և Սավվարդ համայնքներում նվազագույնը երկու ծրագիր իրականացնելու համար	2268.0	«Վորլդ Վիժն հինթերնեյշնլ» ՍԲԿ
14	Գորիսի և Սիսիանի տարածաշրջանների համայնքների աշակերտական խորհուրդների համար դասընթացների կազմակերպում	1890.0	«Վորլդ Վիժն հինթերնեյշնլ» ՍԲԿ
15	Աջակցություն Գորիսի և Սիսիանի տարածաշրջանների համայնքներին արտակարգ իրավիճակների դիմակայման պլանների զարգացմանն ու թարմացմանն ուղղված աշխատանքների իրականացման գործում	945.0	«Վորլդ Վիժն հինթերնեյշնլ» ՍԲԿ
16	Կիրակնօրյա դպրոցի ստեղծում Դարբասի համայնքի Շամբ գյուղում	2079.0	«Վորլդ Վիժն հինթերնեյշնլ» ՍԲԿ

17	Սուրբ Ծննդյան և Զատիկի տոների կազմակերպում Գորիսի և Միսիանի տարածաշրջանների 24 համայնքներում	5292.0	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ
18	Ամառային ճամբարի կազմակերպում 400 երեխայի համար	16632.0	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ
Ընդամենը		58811.0	
Ընդամենը 2010թ. տարեկան աշխատանքային պլանով		6914141.7	

Աղյուսակ 2. ՀՀ Սյունիքի մարզի 2010-2013 թվականների սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագրի 2010թ. տարեկան աշխատանքային պլանով՝ արտարժույթով նախատեսված ֆինանսավորումը

	Միջոցառման անվանումը	Արտարժույթ	Գումար
1	Մեղրու հիդրոէլեկտրակայանի կառուցման ծրագիր	Մլն. եվրո	50,17
2	Տաթևի վանքի վերականգնում	Մլն. եվրո	9,10
Ընդամենը			59,27

16. ՀԱՎԵԼԱԾՆԵՐ

ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶԻ 2010-2013 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ՍՈՑԻԱԼ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԾՐԱԳՐԻ

2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆԻ

ՏՐԱՄԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԵՆՔ

4. ՓՄՁ ԵՎ ՄԱՄՆԱՎՈՐ ՀԱՏՎԱԾԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Մարգագետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր/Նախադրյալներ
<p>Ռազմավարական նպատակ 1.</p> <p>Ձեռնարկատիրական գործունեությանն առնչվող իրավաօրենսդրական ակտերի և դրանցում տեղի ունեցող փոփոխությունների վերաբերյալ մարզի գործարարների շրջանակներում տեղեկատվության տարածման միջոցառումների իրականացում</p>	<p>ՓՄՁ ՉԱԿ-ի Սյունիքի մարզի ներակայացուցչությունների հետ համատեղ տեղեկատվական և խորհրդատվական աջակցության տրամադրում մարզի 510 ՓՄՁ սուբյեկտներին</p>	<p>Զարգացման ծրագրերի և վերլուծության բաժին, ՏԻ և ՀԳՄՀ վարչություն</p>	<p>ՏԻՄ ղեկավարների աջակցությունը և մասնակցությունը գործընթացին</p>
<p>Ռազմավարական նպատակ 2.</p> <p>Աջակցություն մարզի ՓՄՁ պետական աջակցության տարեկան ծրագրերի իրականացմանը</p>	<p>ՓՄՁ և մասնավոր հատվածի զարգացումը պլանավորվում և կառավարվում է տարածաշրջանի մակարդակով</p>	<p>Զարգացման ծրագրերի և վերլուծության բաժին</p>	<p>ՏԻՄ ղեկավարների աջակցությունը և մասնակցությունը ծրագրերի մշակման գործընթացում</p>

<p>Ծրագիր 1. ՓՄՁ պետական աջակցության տարեկան ծրագրերի հասանելիության ապահովում</p>	<p>Մարզի բոլոր համայնքներում ՓՄՁ պետական աջակցության տարեկան ծրագրերի հասանելիությունը ապահովված է</p>	<p>Զարգացման ծրագրերի և վերլուծության բաժին, ՏԻ և ՀԳՄՀ վարչություն</p>	<p>Մարզի ՏԻՄ ղեկավարների կողմից ՓՄՁ ԶԱԿ-ի ներկայացուցչությունների գործառնությունների իրականացում</p>
<p>Ծրագիր 2. Աջակցություն ՓՄՁ ԶԱԿ-ի մարզային մասնաճյուղերում դասընթացների կազմակերպմանը</p>	<p>Դասընթացների կազմակերպում սկսնակ ձեռներեցիների համար Կապանում և Սիսիանում Գործող ՓՄՁ-ների համար 2-3 դասընթացների կազմակերպում 5-օրյա տևողությամբ</p>	<p>Զարգացման ծրագրերի և վերլուծության բաժին</p>	<p>Գյուղական համայնքների շահառուների տեսակարար կշռի մեծացում ՓՄՁ աջակցության տարեկան պլանում</p>
<p>Ռազմավարական նպատակ 3. Նպաստել տեղացի արտագնա, ինչպես նաև այլ արտաքին ներդրողների ներգրավմանը մարզում մասնավոր հատվածի զարգացման ներդրումային ծրագրերում</p>	<p>Տարածաշրջաններում և առանձին համայնքներում մասնավոր ներդրումների ծավալների աճ</p>	<p>Մարզպետարան</p>	<p>Գործարարության զարգացման տեղական ռեսուրսների և ենթակառուցյների անբավարար վիճակը</p>

5.ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՈՒՈՐՏՆԵՐ

5.1 Կրթություն

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Մարգպետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր/Նախադրյալներ
<p>Ոլորտային նպատակ՝</p> <p>Բարձրացնել կրթական ծառայությունների մատչելիությունը և որակը Սյունիքի մարզում</p>	<p>1. Համախառն ընդգրկվածությունը հիմնական դպրոցում - 99.5 %</p> <p>2. Աշակերտ - ուսուցիչ հարաբերակցությունը՝ հանրակրթության բնագավառում- 7:1</p> <p>3. Ջեռուցման լոկալ համակարգ ունեցող դպրոցների թիվը – 34</p> <p>4. 3-6 տարեկան երեխաների նախադպրոցական հաստատություններում ընդգրկվածության տեսակարար կշիռը այդ տարիքի երեխաների ընդհանուր թվում - 46%</p> <p>5. Հանրակրթական ծառայությունների որակից աշակերտների և ծնողների</p>	<p>Կրթության, մշակույթի և սպորտի վարչություն</p>	<p>Կրթության համար պետական բյուջեի ծախսերը շարունակելու են աճել համաձայն ՀՀ կառավարության ծրագրային ցուցանիշների:</p> <p>Ֆինանսական միջոցները բաշխված են և ժամանակին հատկացված:</p>

ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆ

	<p>բավարարվածության աստիճան -85%</p> <p>6. ԲՈՒՀ ընդունված դպրոցի շրջանավարտների տեսակարար կշիռը տվյալ տարվա շրջանավարտների ընդհանուր թվաքանակի մեջ - 39%</p>		
Ծրագիր 1. Դպրոցների շենքային պայմանների բարելավում և նյութատեխնիկական բազայի արդիականացում:			
1.1 Դպրոցական շենքերի վերանորոգում	Վերանորոգված դպրոցների թիվը մարզպետարանի պատվիրատվությամբ՝ 1, քաղաքաշինության նախարարության պատվիրատվությամբ՝ 2, կառուցված 1	Կրթության, մշակույթի և սպորտի վարչություն Քաղաքաշինության վարչություն	Կառավարության կողմից դպրոցական շենքերի վերանորոգման և նյութատեխնիկական բազայի համալրման նպատակով հատկացվող ֆինանսական միջոցների հաշվին:
1.2 Դպրոցների մարզադահլիճների և խաղահրապարակների վերանորոգում, մարզագույքով և տեխնիկական պարագաներով հագեցում	Բարեկարգված մարզադահլիճներ և խաղահրապարակներ ունեցող դպրոցների տեսակարար կշիռը,- 9.2%	Կրթության, մշակույթի և սպորտի վարչություն Քաղաքաշինության վարչություն	ՀՀ ԿԳՆ միջոցների հաշվին

<p>1.3 Ջեռուցման լոկալ համակարգի ներդրում</p>	<p>Ջեռուցման լոկալ համակարգ ունեցող դպրոցների տեսակարար կշիռ -28.3%</p> <p>Ջեռուցման լոկալ համակարգ ունեցող դպրոցներում սովորող աշակերտների թիվը- 10681 աշակերտ 65%</p>	<p>Կրթության, մշակույթի և սպորտի վարչություն</p> <p>Քաղաքաշինության վարչություն</p>	
<p>1.4 Համակարգչային դասասենյակների ստեղծում, համալրում և ինտերնետ կապով ապահովում</p> <p>Առաջնահերթ միջոցառումներ</p> <p>Մարզի 20 դպրոցների ցանկի հաստատում և ներկայացում կրթական տեխնոլոգիաների ազգային կենտրոն</p>	<p>Համակարգչային դասասենյակներ ունեցող դպրոցների թիվը – 10</p> <p>Ինտերնետային կապով ապահովված դպրոցների թիվը- 20</p> <p>Ծրագրի ներդրման ֆինանսական արժեքը կկազմի մոտավորապես 24000 ԱՄՆ դոլար</p> <p>Շարժական ինտերնետային համակարգչային կայանի /ՇԻՀԿ/ միջոցով 1-ամսյա համակարգչային դասընթացների կազմակերպում 2 գյուղական դպրոցներում</p>	<p>Կրթության, մշակույթի և սպորտի վարչություն</p>	<p>Կրթական տեխնոլոգիաների ազգային կենտրոնի (ԿՏԱԿ) միջոցների հաշվին</p>
<p>Ծրագիր 2. Ուսուցչական անձնակազմի որակավարման բարձրացում, ուսուցիչ- աշակերտ- ծնող կապերի սերտացում</p>			

<p>2.1 Ուսուցիչների մասնագիտական վերապատրաստման դասընթացների պարբերաբար կազմակերպում, կրթության օրենսդրության մասին իրազեկում</p> <p>Առաջնահերթ միջոցառումներ</p> <p>Մարզային ենթակայության բոլոր հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների ուսուցիչների վերապատրաստման նախնական ցուցակների կազմում և ներկայացում ՀՀ ԿԳՆ կրթության ազգային ինստիտուտ</p>	<p>Որակավորման բարձրացման, մեկ կամ մեկից ավելի թեմատիկ ուղղվածությամբ վերապատրաստման դասընթացների մասնակցած ուսուցիչների թիվ- 1800</p> <p>Համակարգչին տիրապետող ուսուցիչների թիվ -1120</p>	<p>Կրթության, մշակույթի և սպորտի վարչություն</p>	<p>Ուսուցիչների վերապատրաստումը կառավարության ուշադրության կենտրոնում է և իրականացվում է ՀԲ «Կրթության որակ և համապատասխանության» վարկային ծրագրի շրջանակում, ինչպես նաև «Վորլդ Վիժն ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ-ի միջոցների հաշվին</p>
<p>2.2 Ուսուցիչների, երեխաների և ծնողների համար դասընթացների կազմակերպում ուսուցիչ-աշակերտ-ծնող կապը ամրապնդելու նպատակով</p> <p>Առաջնահերթ միջոցառումներ</p> <p>ՏԶԾ 24 համայնքների ուսուցիչների, աշակերտների և ծնողների համար դասընթացների կազմակերպում՝ առողջ ապրելակերպի և հիվանդությունների կանխարգելման թեմաներով</p> <p>2.3 Մարզի 24 համայնքի ղեկավարների, դպրոցների տնօրենների և բժիշկ-բուժքույրերի հետ համատեղ աջակցել և նպաստել միջոցառումների կազմակերպմանն ու անցկացմանը</p> <p>Առաջնահերթ միջոցառումներ</p> <p>ՏԶԾ 24 համայնքի ուսուցիչների համար «Մեռական դաստիարակություն», «Առողջ ապրելակերպ» և «Վարքագծային փոփոխություններ թեմաներով» դասընթացների կազմակերպում և անցկացում</p>	<p>Ծրագրի ներդրման ֆինանսական արժեքը կազմում է 250 ԱՄՆ դոլար</p>	<p>Կրթության, մշակույթի և սպորտի վարչություն</p>	<p>«Վորլդ Վիժն ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ-ի միջոցների հաշվին</p>

	Ծրագրի ներդրման ֆինանսական արժեքը կազմում է 700 ԱՄՆ դոլար		
<p>2.4 Դասավանդման համագործակցային և մանկավարժական նոր մեթոդների ուսուցում</p> <p>Առաջնահերթ միջոցառումներ</p> <p>Մարզի 24 համայնքներում նախադպրոցական և դպրոցական ուսումնական հաստատությունների դաստիարակների և ուսուցիչների համար ուսուցման նոր մեթոդների վերաբերյալ դասընթացների կազմակերպում և անցկացում</p>	<p>ՏԶԾ 24 համայնքի նախադպրոցական և հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների դաստիարակների և ուսուցիչների համար ուսուցման նոր մեթոդների կազմակերպում և անցկացում</p> <p>Ծրագրի ներդրման ֆինանսական արժեքը կազմում է 2000 ԱՄՆ դոլար</p>	Կրթության, մշակույթի և սպորտի վարչություն	«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ-ի միջոցների հաշվին
<p>2.5 Ուսուցիչների պարտադիր ատեստավորման կազմակերպում «Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներին համապատասխան</p> <p>Առաջնահերթ միջոցառումներ</p> <p>«Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներին համապատասխան ուսուցիչների առաջին ատեստավորումն իրականացնելու նպատակով կազմել և ՀՀ ԿԳՆ ներկայացնել ատեստավորվողների ցուցակներն ու տվյալները</p>	Ատեստավորման 1-ին փուլի մասնակից ուսուցիչների թիվը կորոշվի ՀՀ ԿԳՆ հետ համատեղ	Կրթության, մշակույթի և սպորտի վարչություն	«Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներին և ժամանակացույցին համապատասխան
Ծրագիր 3. Դպրոցների ինքնակառավարման կարողությունների բարձրացում			
3.1 Հանրակրթական դպրոցների ղեկավարների	Որակավորման բարձրացման	Կրթության, մշակույթի և	Դպրոցների ղեկավար կադրերի

<p>կառավարման հմտությունների զարգացում, «Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներին համապատասխան դպրոցի տնօրենների վերապատրաստում և ատեստավորում</p> <p>Առաջնահերթ միջոցառումներ</p> <p>Հիմք ընդունելով «Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներն ու ժամանակացույցը նախապատրաստական աշխատանքներ իրականացնել դպրոցի տնօրենների վերապատրաստում և ատեստավորում իրականացնելու համար</p>	<p>և վերապատրաստման դասընթացների մասնակցած ղեկավարների թիվը կորոշվի ՀՀ ԿԳՆ հետ համատեղ</p>	<p>սպորտի վարչություն</p>	<p>վերապատրաստումը կառավարության ուշադրության կենտրոնում է և իրականացվում է ՀԲ «Կրթության որակ և համապատասխանության» վարկային ծրագրի շրջանակում, ինչպես նաև «Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներին և ժամանակացույցին համապատասխան</p>
<p>3.2 Աշակերտական խորհուրդների անդամների համար դասընթացների կազմակերպում`</p> <p>Առաջնահերթ միջոցառումներ</p> <p>Խորհրդի աշխատանքների ակտիվացման և արդյունավետության բարձրացման նպատակով մարզի 24 համայնքների դպրոցների տնօրենների իրազեկում, աջակցություն աշակերտական խորհրդի անդամների առնվազն 2 ծրագրերի նախաձեռնության իրականացմանը</p>	<p>Մարզի ՏԶԾ-24 համայնքների դպրոցների աշակերտական խորհուրդի անդամների հետ դասընթացների կազմակերպում և անցկացում, աջակցություն նույն համակազմին առնվազն 2 ծրագրերի նախաձեռնության համար</p> <p>Ծրագրի ներդրման ֆինանսական արժեքը կազմում է 5000 ԱՄՆ դոլար</p>	<p>Կրթության, մշակույթի և սպորտի վարչություն</p>	<p>«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ-ի միջոցների հաշվին</p>
<p>Ծրագիր 4. Դպրոցականների ամառային հանգստի կազմակերպում</p>			

<p>4.1 Սոցիալապես անապահով, ծնողագուրկ, բազմազավակ ընտանիքների երեխաների ամառային հանգստի կազմակերպում</p> <p>Առաջնահերթ միջոցառումներ</p> <p>Մարզի սոցիալապես առավել անապահով երեխաների ցուցակների ճշգրտում, ծնողների հետ հանդիպման կազմակերպում, տարրական հիգիենայի կանոնների իրազեկում, վերջնական ցուցակների ներկայացում</p>	<p>Ամառային հանգստի մանկական առողջարարական ճամբարներ մեկնած աշակերտների թիվ - 990</p> <p>Ծրագրի ներդրման ֆինանսական արժեքը ՏԶԾ 24 և 3 գյուղական համայնքների «Կանաչ ճամբարներ»-ի համար կազմում է 50000 ԱՄՆ դոլար և 6.5 մլն. դրամ</p>	<p>Կրթության, մշակույթի և սպորտի վարչություն</p>	<p>ՀՀ կառավարության ամենամյա ծրագրի համաձայն և «Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ-ի միջոցների հաշվին</p>
<p>Ծրագիր 5. Ներառական կրթության համակարգի զարգացում</p>			
<p>5.1 Հատուկ կրթության և կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների ուսուցման նպաստավոր պայմանների ստեղծում, դասընթացների կազմակերպում</p> <p>Առաջնահերթ միջոցառումներ</p> <p>Մարզի 2 հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում ներառական կրթության արմատավորում, երեխաների կարիքի համապատասխան շինարարական որոշ աշխատանքների իրականացում: ԿԱԻ Գորիսի</p>	<p>Մարզի 2 հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում ներառական կրթության զարգացում, թեքահարթակների կառուցում, շինարարական աշխատանքների իրականացում:</p> <p>Դասընթացների մասնակիցների թիվը՝ ուսուցիչներ -100, աշակերտներ – 200, ծնողներ - 200</p>	<p>Կրթության, մշակույթի և սպորտի վարչություն</p>	<p>«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ-ի միջոցների հաշվին</p>

մասնաճյուղի միջոցով դասընթացների կազմակերպում	Ծրագրի ներդրման ֆինանսական արժեքը կազմում է 10000 ԱՄՆ դոլար		
Ծրագիր 6. Նախադպրոցական կրթության համակարգի զարգացում՝ հատկապես գյուղական համայնքներում			
<p>6.1 Նախադպրոցական հաստատությունների շենքային պայմանների բարելավում</p> <p>Առաջնահերթ միջոցառումներ</p> <p>Համայնքի ղեկավարներից պահանջել վերանորոգվող նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունների ցանկը և կատարվող աշխատանքների մասին նախնական տեղեկատվություն</p>	<p>Վերանորոգված մանկապարտեզների թիվ -1-ը՝ հիմնովին, 6-ը՝ մասնակի</p> <p>Կապանի 1 ՆՈՒՀ-ի հիմնանորոգում և 4 ՆՈՒՀ-երի մասնակի վերանորոգման ծախսը կազմում է - 29.78 մլն. դրամ, Սիսիանի 2 ՆՈՒՀ-երի մասնակի վերանորոգման ծախսը 9000 ԱՄՆ դոլար</p>	Կրթության, մշակույթի և սպորտի վարչություն	<p>Պետությունը հետևողական է նախադպրոցական կրթության օրենքի կիրարկման ենթաօրենսդրական ակտերի մշակման և գործարկման հարցում:</p> <p>«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ-ի միջոցների հաշվին</p> <p>Միջազգային և տեղական դոնոր կազմակերպությունների, համայնքի բյուջեի մասնակի ներդրման հաշվին</p>
<p>6.2 Նախադպրոցական հաստատությունների ջեռուցման խնդրի լուծում</p> <p>Առաջնահերթ միջոցառումներ</p> <p>Մարզի 2 քաղաքային և 4 գյուղական համայնքների ղեկավարներից պահանջել համապատասխան տեղեկատվություն նշված ՆՈՒՀ-երում ջեռուցման համակարգի ներդրման աշխատանքների վերաբերյալ</p>	<p>Ջեռուցման համակարգի ներդրում մարզի 5 և մոնտաժում 1 ՆՈՒՀ-ում</p> <p>Ծրագրի ներդրման ֆինանսական արժեքը կազմում է 8000 ԱՄՆ դոլար և 21.82մլն. դրամ</p>	Կրթության, մշակույթի և սպորտի վարչություն	<p>«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ-ի միջոցների հաշվին</p> <p>Միջազգային և տեղական դոնոր կազմակերպությունների, համայնքի բյուջեի մասնակի ներդրման հաշվին</p>

<p>6.3 Նախադպրոցական հաստատությունների ուսումնանյութական բազայի թարմացում</p> <p>Առաջնահերթ միջոցառումներ</p> <p>Աջակցություն գործընթացին</p>	<p>Մարզի 2 գյուղական համայնքների ՆՈՒՀ-երին կառուցելների տրամադրում, գույքի և դիտակտիկ նյութերի ապահովում</p> <p>Ծրագրի ներդրման ֆինանսական արժեքը կազմում է 14000 ԱՄՆ դոլար</p>	<p>Կրթության, մշակույթի և սպորտի վարչություն</p>	<p>«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ-ի միջոցների հաշվին</p>
<p>6.4 Նախադպրոցական այլընտրանքային ծառայությունների մատուցում</p> <p>Առաջնահերթ միջոցառումներ</p> <p>Աջակցություն գործընթացին</p>	<p>Երեխաների պաշտպանության միջազգային օրվան նվիրված միջոցառում ՏԶԾ-24 համայնքներում, 2 խմբակների ստեղծում ու պահպանում, աջակցություն երեխաներին իրականացնելու ՏԶԾ գործունեության մոնիթորինգ և գնահատում, ՏԶԾ 24 համայնքներում 60 երեխայի համար DME գործիքների վերաբերյալ դասընթացի անցկացում</p> <p>Ծրագրի ներդրման ֆինանսական արժեքը կազմում է 10000 ԱՄՆ դոլար</p>	<p>Կրթության, մշակույթի և սպորտի վարչություն</p>	<p>«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ-ի միջոցների հաշվին</p>

5.2 Մարզական, մշակույթի և արտադպրոցական հաստատությունների ենթակառուցվածքների բարելավում և նյութատեխնիկական բազայի արդիականացում

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Մարզպետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր/Նախադրյալներ
<p>Ռազմավարական նպատակ</p> <p>Մարզում մշակույթի դերի բարձրացում, մշակութային ժառանգության պահպանում, մարզամշակութային միջոցառումների իրականացում</p> <p>Ծրագիր 1. Մշակույթի և մարզական հաստատությունների շենքերի հիմնանորոգում և նյութատեխնիկական բազայի բարելավում</p> <p>Առաջնահերթ միջոցառումներ</p> <p>Շինարարական աշխատանքների ընթացքի նկատմամբ հսկողությանն իրականացում</p>	<p>Հիմնանորոգվող մշակութային օբյեկտների թիվը` 6</p> <p>/Սյունիքի մարզային ենթակայության Կապանի երկրագիտական</p>	<p>ՀՀ Սյունիքի մարզպետարան կրթության, մշակույթի և սպորտի վարչություն /մշակույթի և սպորտի բաժին/</p>	<p>ՀՀ պետական բյուջե,</p> <p>ՀՀ սոցներդրումների հիմնադրամ,</p> <p>Սիսիան քաղաքային</p>

	<p>Թանգարան, Գորիսի Վ. Վաղարշյանի անվան պետական դրամատեկական թատրոն, Միսիան քաղաքի մշակույթի պալատ, Ագարակ քաղաքի մշակույթի պալատ, Ծավի գրադարան, Ագարակ գյուղի եկեղեցի/</p> <p>Ծրագրի իրագործման համար կպահանջվի 331,1 մլն. դրամ</p>		<p>համայնք, Ագարակի քաղաքային համայնք</p>
<p>Ծրագիր 2. Մշակութային և սպորտային միջոցառումների կազմակերպում</p>	<p>Մարզային մշակութային միջոցառումների կազմակերպում</p> <p>ա) մարզային և հանրապետական փառատոնների</p>	<p>ՀՀ Սյունիքի մարզպետարան կրթության, մշակույթի և սպորտի վարչություն /մշակույթի և սպորտի բաժին/, մարզի համայնքներ</p>	<p>ՀՀ պետական բյուջե, «Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ: Ակնկալվում է նաև այլ դոնորների մասնակցությունը միջոցառումների իրագործման գործում</p>

	<p>կազմակերպում</p> <p>բ) ցուցահանդեսների կազմակերպում</p> <p>գ) համերգային և թատերական ծրագրերի իրականացում</p> <p>դ) տոնախմբությունների կազմակերպում</p> <p>ե) գիտաժողովների անցկացում</p> <p>զ) հուշամրցաշարերի անցկացում</p> <p>է) ստուգատեսների անցկացում</p> <p>ը) առաջնությունների կազմակերպում</p> <p>թ) մարզային հանրապետական փառատոնների կազմակերպում</p> <p>Մարզային սպորտային միջոցառումների</p>		
--	--	--	--

	<p>անցկացում</p> <p>ա) հուշամրցաշարերի, ստուգատեսների, առաջնությունների անցկացում</p> <p>բ) մարզական փառատոների կազմակերպում</p> <p>գ) հանրապետական մրցումների մասնակցության ապահովում</p> <p>Ծրագրի իրագործման համար նախատեսվում է 11.4 մլն. դրամ</p>		
--	--	--	--

5.3. Առողջապահություն

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	ցուցանիշներ	Մարզպետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր/նախադրյալներ /
Ռազմավարական նպատակ 1			

Բժշկական արդյունավետություն բարձրացում			
<p>Ծրագիր 1 <i>Արտահիվանդանոցային բ.օգ. որակի բարելավում</i></p> <p>1.1 Մարզում առողջության առաջնային պահպանման որակի և մատչելիության բարձրացում՝ ամբողջ մարզի տարածքում՝ ընտանեկան բժշկի ինստիտուտի կայացում</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ընտանեկան բժիշկների որակյալ ծառայություններից օգտվող բնակչության տեսակարար կշիռը (70 %) • համ. ազգային օրացույցի ըստ տարիքի ազգաբնակչության ընդգրկվածությունը պատվաստումներում /85-90%/ • սկրինինգային ծրագրերի՝ /գարկերակային ճնշման չափում, կրծքագեղձի, արգանդի վզիկի, շականակագեղձի/ ազգաբնակչության ընդգրկվածություն ըստ տարիքի /80-90%/ • առողջ երեխային վարման ծավալի ապահովում/100%/ • ՄՀԻՎ ապահովում ամբուլատոր պայմաններում /100%/ • նորածինների կրծքով սնուցման ընդգրկվածություն/90% • Ընտանեկան բժշկի կողմից առողջ ապրելակերպի քարոզչություն՝ ուսուցողական ծրագրերի իրականացում աշակերտների, մանկավարժների և ծնողների հետ Սիսիանի տարածաշրջանում 	<p>Առողջապահության և սոցիալական ապահովության վարչություն/առողջապահության բաժին/</p>	<p>ՀՀ Կառավարության կողմից բժշկական սպասարկման համար ֆինանսական միջոցների հատկացում</p> <p>«ՎՎԻ» ՄԲԿ-ի հատկաց.</p> <p>Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» ՄԲԿ</p>
<p>1.2 Արտահիվանդանոցային դիսպանսերային և նեղ մասնագիտական բուժօգնության որակի և մատչելիության բարձրացում /Էնդոկրինոլոգիական, ինֆեկցիոն,</p>	<p>ա/Էնդոկրինոլոգիական ծառայության գծով՝ կոմատոզ վիճակով հոսպիտալիզացիայի ցուցանիշի նվազում /K=0/, դիաբետով հաշվառված հիվանդների առաջնակի հաշմանդամության մակարդակի իջեցում /K=0/, գլյուկոմետրիայի կատարման մակարդակը /K=0/</p>	<p>Առողջապահության և սոցիալական ապահովության վարչություն/</p>	<p>ՀՀ Կառավարության կողմից բժշկական սպասարկման համար ֆինանսական միջոցների հատկացում</p>

<p>հոգեբուժական, սրտաբանական, տուբերկուլյոզային, մաշկավեներաբանական, արյունաբանական, մանկաբարձգինեկոլոգիական/ամբողջովին ընդգրկելով մարզի տարածքի գյուղական և քաղաքային համայնքներում բնակվող ազգաբնակչությանը</p>	<p>գ/ուռուցքաբանական՝ վաղ հայտնաբերված հիվանդների թիվը ընդհանուրի մեջ%/ դ/ սրտաբանական ծառայությունների գծով՝ բարդություններով հոսպիտալիզացված հիվանդների թիվը հաշվառված հիվանդների թվին /K=0/ ե/գյուղերում և քաղաքներում դիսպանսերային սպասարկման մեջ ընդգրկված ազգաբնակչության հավասար տեսակարար կշիռ ժ/հղիների վաղ ընդգրկման , սեռավարակների նկատմամբ հղիների հետազոտման, վաղաժամ ծնդաբերության, հետծննդյան շրջանում ծննդկանների ընդգրկման, կանանց կոնսուլտացիայի կողմից հաշվառված կանանց, 15 տարեկան աղջիկների ընդգրկվածության, արգանդի վզիկի սկրիինգի ցուցանիշներ%/ զ/նեղ մասնագիտական գծով համատեղելիության գործակիցը դարձնել 0</p>	<p>Առողջապահության բաժին/</p>	
<p>1.3 Անվճար և արտոնյալ պայմաններում դեղորայքով ապահովման գործընթացի որակի և մատչելիության բարձրացում</p>	<p>- անվճար և արտոնյալ պայմաններում դեղորայքով ապահովվող ազգաբնակչության շրջանում մերժված դեպքերի նվազում</p>	<p>Առողջապահության և սոցիալական ապահովության վարչություն/առողջապահության բաժին/</p>	<p>ՀՀ Կառավարության կողմից բժշկական սպասարկման համար ֆինանսական միջոցների հատկացում, հումանիտար օգնություն</p>
<p>1.4 Լաբորատոր-գործիքային ախտորոշիչ հետազոտությունների</p>	<p>ա/ ախտորոշիչ մասնագետների համատեղելիության գործակիցը դարձնել 0</p>	<p>Առողջապահության և</p>	<p>ՀՀ Կառավարության կողմից բժշկական</p>

<p>որակի և մատչելիության բարձրացում մարզի ամբողջ ազգաբնակչության համար</p> <p><i>Առաջնահերթ միջոցառումներ</i> Արտահիվանդանոցային բուժ. օգնության գծով մատուցված ծառայությունների որակի ապահովում</p>	<p>բ/ գյուղական համայնքներում արտագնա ախտորոշիչ այցելությունների հաճախականության բարձրացում</p> <p>Ծրագրի իրականացման համար կպահանջվի 820.0 մլն. դրամ</p>	<p>սոցիալական ապահովության վարչություն/ առողջապահության բաժին/</p>	<p>սպասարկման համար ֆինանսական միջոցների հատկացում</p>
--	---	--	--

<p>Ծրագիր 2 <i>Հիվանդանոցային գծով /երկրորդ մակարդակի/ ծառայությունների որակի և մատչելիության բարձրացում</i></p>			
<p>2.1. մոր և մանկան առողջության պահպանման ծառայությունների բարելավում</p>	<p>ա/ պերինատալ մահացության ցուցանիշի նվազում /մինչև 10 պր. Կապանի և Մեղրիի տարածաշրջան. ԲԿ-ներում/, բ/ մայրական մահացության բացակայություն</p>	<p>Առողջապահության և սոցիալական ապահովության վարչություն/առողջապահության բաժին/</p>	<p>Առողջապահության և սոցիալական ապահովության վարչություն/առողջապահության բաժին/</p>

<p>2.2 երկրորդ մակարդակի հիվանդանոցային ծառայության որակի և մատչելիության բարելավում</p>	<p>ա/ հիվանդանոցային մահաբերության ցուցանիշի նվազում % բ/ հիվանդի բուժման միջին տևողության նվազում/ մահճ.-օր/ գ/ վիրաբուժական գործունեության ակտիվության բարձրացում% դ/ պլանային և անհետաձգելի վիրաբուժության համաչափ զարգացում ե/ հետվիրահատական բարդությունների նվազում % զ/ կլինիկական և ախտաբանաանատոմիական ախտորոշումների չհամընկնելու հաճախականության նվազում % `է/ սուր սիրտանոթային ախտորոշմամբ հիվանդների առաջնակի հաշմանդամության և մահացության ցուցանիշի նվազում թ/ օնկոլոգիական ախտորոշումով հիվանդների պարբերական բուժման արդյունավետության բարձրացում / 5-ամյա ապրելիության ցուցանիշի բարձրացում/:</p>	<p>Առողջապահության և սոցիալական ապահովության վարչություն/առողջապահության բաժին/</p>	
<p>Հիվանդանոցային բուժ. օգնության գծով մատուցված ծառայությունների որակի ապահովում</p>	<p>Ծրագրի իրականացման համար կպահանջվի 819.96 մլն. դրամ</p>	<p>Առողջապահության և սոցիալական ապահովության վարչություն/առողջապահության բաժին/</p>	

Ծրագիր 3

Մարզի տարածքում նորագույն բժշկական տեխնոլոգիաների ներդրում

<p><i>Առաջնահերթ միջոցառումներ</i></p> <p>«Զանգեզուր» կարդիոլոգիական կենտրոնի շահագործում</p>	<p>«Զանգեզուր» Ինվազիվ /էնդովասկուլար/ կարդիոլոգիական կենտրոնի ստեղծում</p> <p>Ծրագրի իրականացման համար կպահանջվի 74.0 մլն. դրամ</p>	<p>ՀՀ Սյունիքի մարզպետարան</p>	<p>«Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի հատկացում</p>
---	--	--------------------------------	---

<p>Ռազմավարական նպատակ 2 Բժշկական հաստատությունների ռեսուրսների բարելավում</p> <p>Ծրագիր 1</p> <p>Բուժ. հաստատությունների շենքային պայմանների բարելավում</p> <p><i>Առաջնահերթ միջոցառումներ</i></p> <p><i>Շինարարական աշխատանքների նկատմամբ հսկողություն</i></p>	<p>«Գորիսի» ԲԿ հիվանդանոցային և «Տեղի» ԱԱՊԿ մասնաշենքի վերակառուցում, «Շինուհայրի» ԱԱՊ կենտրոնի հիմնանորոգում</p> <p>Ծրագրի իրականացման համար կպահանջվի 2133.000 ԱՄՆ դոլար</p>	<p>Առողջապահության և սոցիալական ապահովության վարչություն/առողջապահության բաժին/</p>	<p>«Համաշխարհային բանկ», ԱՆ ԾԻԳ-ի հատկացումներ</p>
<p>Ծրագիր 2</p> <p>Բուժհաստատությունների լաբորատոր-ախտորոշիչ բաժանմունքների տեխնիկական ռեսուրսների բարելավում</p> <p><i>Առաջնահերթ միջոցառումներ</i></p> <p>Բուժ. սարքավոր. ռացիոնալ տեղադրման նկատմբ. հսկող.</p>	<p>«Գորիսի» ԲԿ, «Շինուհայրի», «Տեղի» ԱԱՊ կենտրոնների ժամանակակից սարքավորումների տրամադրում, Մխիթանի տարածաշրջանի 5 ԲՄԿ հագեցում բուժ. պարագաներով</p> <p>Ծրագրի իրականացման համար կպահանջվի 576.000 ԱՄՆ դոլար</p>	<p>Առողջապահության և սոցիալական ապահովության վարչություն/առողջապահության բաժին/</p>	<p>«Համաշխարհային բանկ», ԱՆ ԾԻԳ -ի հատկացումներ, «ՎՎԻ» ՄԲԿ-ի հատկացումներ</p>

<p>Ծրագիր 3 Բուժհաստատությունների կադրային ռեսուրսների բարելավում <i>Առաջնահերթ միջոցառումներ</i> ԲՄԿ-ում աշխատող բուժքույրերի վերապատրաստման դասընթացների նկատմամբ հսկողություն</p>	<p>«Տաթն», «Արծվանիկ» ԱԱՊԿ-երի և «Գորիսի» ԲԿ-ի ապահովում կլինիկական օրդինատուրայի միջոցով մասնագիտացում անցած մասնագետներով /նյարդաբան, ընտան. բժիշկ/ ապահովում ԲՄԿ-րում աշխատող 60 բուժքույրերի վերապատրաստում Ծրագրի իրականացման համար կպահանջվի 49.14 մլն. դրամ 130.000 ԱՄՆ դոլար</p>	<p>Առողջապահության և սոցիալական ապահովության վարչություն/առողջապահության և բաժին/</p>	<p>ԱՆ ԾԻԳ, պետական բյուջեի հատկացումներ, USAID PHCR ծրագրի հատկացումներ</p>
--	---	---	---

5.4. Սոցիալական պաշտպանություն, երեխաների իրավունքների պաշտպանություն

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Մարզպետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր/Նախադրյալներ
<p>1. Ոլորտային նպատակ՝ Բարձրացնել սոցիալական ծառայությունների մատչելիությունը և որակը մարզում</p>	<p>1. Սոցիալական ծառայությունների հասցեականությունից սոցիալապես խոցելի բնակչության բավարարվածության աստիճան, 65% 2. Ծառայության որակից</p>	<p>Սոցիալական ապահովության բաժին</p>	<p>Սոցիալական պաշտպանության ոլորտը ՀՀ կառավարության ուշադրության կենտրոնում է:</p>

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Մարզպետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր/Նախադրյալներ
	<p>սոցիալապես խոցելի խմբերի բավարարվածության աստիճան, 65%</p> <p>3. Աշխատանքի տեղավորված գործազուրկների տեսակարար կշիռը, 3 %</p>		Ֆինանսական միջոցները բաշխված են և ժամանակին հատկացված
Ծրագիր 1. Բնակչության սոցիալական ծառայությունների ընդլայնում, որը կնպաստի խոցելի խմբերի համար մատուցվող ծառայությունների բազմազանությանը			
<p>1.1 Խնամողների վերապատրաստում հաշմանդամների, ծերերի խնամքը, այդ թվում տնային խնամք իրականացնելու համար</p>	<p>Մարզում խնամողների մասնագիտական վերապատրաստում անցած կամավորների թիվը 20</p>	<p>Սոցիալական ապահովության բաժին</p>	<p>Միջոցառումների իրականացման համար անհրաժեշտ ֆինանսավորումը ակնկալվում է դոնոր կազմակերպություններից</p> <p>Անհրաժեշտ փորձ և հմտություններ ունեցող սոցիալական ծառայություններ մատուցողների /պետական, ոչ</p>

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Մարզպետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր/Նախադրյալներ
			կառավարական/ առկայություն Պետական և ոչ պետական կազմակերպությունների միջև համագործակցության բարձր աստիճան
1.2 Սոցիալապես անապահով ընտանիքների անդամների աննդապահովում	Հումանիտար ճաշարանների կողմից սպասարկվող բնակչության թվաքանակը 550	Սոցիալական ապահովության բաժին	Անհրաժեշտ փորձ և հմտություններ ունեցող սոցիալական ծառայություններ մատուցողների /պետական, ոչ կառավարական / առկայություն
1.3 Ծերերի խնամքի ծառայությունների իրականացում	Բացի պետական տրանսֆերտներից խնամքի ծառայություններից օգտվող ծերերի թիվը 10	Սոցիալական ապահովության բաժին	Պետական և ոչ պետական կազմակերպությունների միջև համագործակցության բարձր աստիճան
1.4 Հաշմանդամներին վերականգնողական, պրոտեզաօրթոպետ պարագաներով և տեխնիկական այլ միջոցներով	Վերականգնողական և տեխնիկական անհրաժեշտ այլ միջոցներ ստացած հաշմանդամների թիվը 380	Սոցիալական ապահովության բաժին	Պետական և ոչ պետական կազմակերպությունների միջև համագործակցության բարձր աստիճան

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Մարզպետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր/Նախադրյալներ
ապահովում			
1.5 Տարբեր սպորտային միջոցառումներ մարզային մաշտաբով և պարաօլիմպիկ խաղերի անցկացում մարզում	Ճառայությունից օգտվող հաշմանդամների թիվը 50	Սոցիալական ապահովության բաժին	Միջոցառումների իրականացման համար անհրաժեշ ֆինանսավորումը ակնկալվում է դոնոր կազմակերպություններից
1.6 Հաշմանդամների համար շրջակա միջավայրի մատչելիության ապահովումը	Քաղաքային համայնքներում թեք հարթակների կառուցում	Սոցիալական ապահովության բաժին	Միջոցառումների իրականացման համար անհրաժեշ ֆինանսավորումը ակնկալվում է դոնոր կազմակերպություններից
1.7 Հաշմանդամների համար առողջարանների ուղեգրերի ձեռքբերում	Ճառայությունից օգտվող հաշմանդամների թիվը 80	Սոցիալական ապահովության բաժին	Պետական և ոչ պետական կազմակերպություններ
1.8 Գործազուրկների համար մասնագիտական	Մասնագիտական ուսուցումն ավարտածների թվաքանակը՝ 45, նրանցից աշխատանքի	Սոցիալական ապահովության բաժին	Մասնագիտական ուսուցում կազմակերպելու համար ակնկալվում է ֆինանսավորում

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Մարզպետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր/Նախադրյալներ
վերապատրաստման միջոցառումների կազմակերպում	տեղավորվածներ՝ 30		դոնոր կազմակերպություններից
1.9 Վարձատրվող հասարակական աշխատանքների կազմակերպում	ա/ Վարձատրվող հասարակական աշխատանքների համայնքային ծրագրերի թիվը՝ 40 և ծրագրերում ընդգրկված շահառուների թիվը՝ 900 բ/ Աշխատանք փնտրող անձանց սոցիալ-տնտեսական ժամանակավոր բարելավում	Սոցիալական ապահովության բաժին	Բնակավայրերի բնակչության զբաղմունքների բազմազանեցում, աշխատատեղերի ստեղծում պետական և մասնավոր ֆինանսական ռեսուրսների աղյուսակետ օգտագործման մեխանիզմների և ուղղությունների մշակման և կիրարկման միջոցով
1.10 Հաշմանդամ երեխաների առողջա-վերականգնողական ցերեկային կենտրոնի ստեղծում Կապանի տարածաշրջանում	Մարզում հաշվառված են 475 հաշմանդամ երեխաներ, որոնց համար չկան համապատասխան ծառայություններ: 200 երեխաներ կստանան համապատասխան ծառայություններ	Երեխաների իրավունքների պաշտպանության բաժին, մարզի ՀԿ-ներ	Միջոցառումների իրականացման համար անհրաժեշտ ֆինանսավորումը ակնկալվում է դոնոր կազմակերպություններից: Անհրաժեշտ փորձ և հմտություններ ունեցող սոցիալական ծառայություններ մատուցողների /պետական, ոչ կառավարական համագործակցության/

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Մարզպետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր/Նախադրյալներ
			առկայություն
1.11 Չորս և ավելի երեխաների ունեցող ընտանիքների ֆինանսական աջակցություն	Մարզում հաշվառված 320 չորս և ավելի երեխաներ ունեցող նպաստառու ընտանիքներից 80 ընտանիքներին ֆինանսական աջակցություն	Երեխաների իրավունքների պաշտպանության բաժին	Միջազգային կազմակերպություններ, մարզպետարան
Ծրագիր 2. Սոցիալական սպասարկման համակարգի կառավարման բարելավում,ինչի արդյունքում խոցելի բնակչության սոցիալական սպասարկման գործում կավելանան համագործակցությամբ իրականացվող ծրագրերը			
2.1 ՀԿ-ների,ՏԻՄ-եր,ՄՕՏԳ-երի միջև տեղեկատվության փոխանակման,մարզի մակարդակով իրականացվող սոցիալական ծրագրերի համակարգման մեխանիզմների մշակում և ներդրում	ՀԿ-ների և ՏԻՄ-երի համատեղ սոցիալական ծրագրերի թիվը 10	Սոցիալական ապահովության բաժին	Միջոցառումների իրականացման համար անհրաժեշտ ֆինանսավորումը ակնկալվում է դոնոր-կազմակերպություններից
2.2 Մարզի խոցելի խմբերի վերաբերյալ տվյալների հավաքագրում` նրանց սոցիալական պաշտպանությանն ուղղված միջոցառումների ընդլայնման	Խոցելի խմբերի վերաբերյալ տվյալների բազայի առկայություն	Սոցիալական ապահովության բաժին	

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Մարզպետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր/Նախադրյալներ
և հասցեականության բարձրացման նպատակով			
2.3 Մարզային երիտասարդական կազմակերպության զարգացում, երիտասարդների շրջանում կամավորական շարժման խթանում	Սոցիալական աջակցության ծրագրերում ընդգրկված կամավորների թիվը 50	Սոցիալական ապահովության բաժին	Երիտասարդությունը ցանկանում է հասարակական հիմունքներով ծառայություն մատուցել խոցելի խմբերին
Ծրագիր 3. Մարզում սոցիալական ծրագրերի վերաբերյալ բնակչության իրազեկման բարձրացում,ինչը կնպաստի մարզում սոցիալական ծառայությունների գործունեության հրապարակայնության, նրանց հաշվետվողականության աճին և հետևաբար նաև նրանց աշխատանքի նպատակայնության բարձրացմանը			
3.1 Մարզում սոցիալական ծառայություններ մատուցող կազմակերպությունների /պետական,հասարակական, միջազգային/ և նրանց կողմից իրականացվող ծրագրերի վերաբերյալ տեղեկատվության հրապարակում և տարածում բնակչության լայն շերտերում	Սոցիալական ծրագրերի և ծառայություն մատուցողների մասին իրազեկված խոցելի բնակչության տեսակարար կշիռ` 70%	Սոցիալական ապահովության բաժին	Մարզում գործող սոցիալական ծառայություններ մատուցողները շահագրգռված են տրամադրել իրենց սոցիալական ծրագրերի մասին տեղեկատվություն
Ծրագիր 4. Սոցիալական ծառայությունների բնագավառի մասնագետների շարունակական վերապատրաստում			
4.1 Սոցիալական ծառայություններ մատուցող	դասընթացներին մասնակցածների թիվը /մարզպետարան և ՄՕՏԳ-	Սոցիալական ապահովության բաժին	

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Մարզպետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր/Նախադրյալներ
կազմակերպությունների մասնագետների շարունակական վերապատրաստում հմտությունների զարգացում /դասընթացներ, և այլն/	ներ,ՏԻՄ,ՀԿ-ներ/ 15		
Ծրագիր 5. Երեխաների խնամքի կենտրոնների ստեղծում՝ ապահովելով սոցիալ-հոգեբանական, մանկավարժական և իրավաբանական ծառայություններ կյանքի դժվարին իրավիճակներում գտնվող երեխաներին և նրանց ընտանիքներին			
<p>5.1 Դժվարին իրավիճակում հայտնված երեխաների վերաբերյալ տվյալների բազայի ստեղծում</p> <p>5.2 Ժամանակավոր խնամքի կարիք ունեցող երեխաների ցերեկային կենտրոնների ստեղծում</p>	<p>Մարզում դժվարին իրավիճակում հայտնված երեխաների թիվ 1140</p> <p>Խնամքի և սոցիալ-հոգեբանական վերականգնողական աջակցության ծառայություններից օգտված երեխաների թիվ 325: Կապան և</p>	<p>Սոցիալական ապահովության բաժին և երեխաների իրավունքների պաշտպանության բաժին</p>	<p>Կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված երեխաների պաշտպանությունը գտնվում է կառավարության ուշադրության կենտրոնում</p>

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Մարզպետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր/Նախադրյալներ
	Գորիս քաղաքային համայնքներում «Երեխաների ցերեկային խնամքի կենտրոն»-ների ստեղծում: Յուրաքանչյուր կենտրոնի ստեղծման համար անհրաժեշտ է շուրջ 60.0 մլն. դրամի ներդրում		

7. ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Մարզպետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր/Նախադրյալներ
Ավելացնել գյուղատնտեսության համախառն արտադրությունը, նվազեցնել ազգաբնակչության աղքատությունը:	1. Գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքը՝ 41.0 մլրդ. դրամ 2. Գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի տեսակարար կշիռը հանրապետության ծավալում 7.9 % 3. Գյուղացիական տնտեսությունների աղքատության մակարդակի նվազեցում	Գյուղատնտեսության և բնապահպանության վարչության գյուղատնտեսության բաժին	Առկա նյութատեխնիկական և ֆինանսական ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործում Բնակլիմայական գործոնի ազդեցություն
Արդյունք 1. Մարզի հողային և մարդկային ռեսուրսների արդյունավետ	1.1 Օգտագործվող վարելահողերի, խոտհարքների և արոտավայրերի մակերեսը՝ 226635 հա 1.2 Չօգտագործվող վարելահողերի տարածքը	Գյուղատնտեսության բաժին	Ֆինանսական, մարդկային և տեխնիկական ռեսուրսների առկայություն

ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆ

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Մարզպետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր/Նախադրյալներ
օգտագործում:	6100հա 1.3 Ոռոգելի մշակաբույսերի ցանքատարածությունների մակերեսը, 6308 հա 1.4 Գյուղատնտեսության ոլորտում զբաղված աշխատուժի տեսակարար կշիռը` 22 %		
Արդյունք 2. Գյուղատնտեսական մշակաբույսերի բերքատվության և համախառն արտադրանքի ծավալների բարձրացում	2.1 Կարտոֆիլի համախառն արտադրանքը` 32.370հազ. տոննա Թիրախ. 2010թ. համախառն բերքը ավելացնել, տարեկան արտադրելով 37.0հազ.տոննա 2.2 Կարտոֆիլի բերքատվությունը` 179 g/հա 2.3 Հացահատիկի համախառն արտադրությունը` 30 հազ. տոննա 2.4. Հացահատիկի միջին բերքատվությունը, 14g/հա 2.5 Կոշտ կերերի արտադրությունը, 110հազ. տ 2.6 Բանջարանոցային մշակաբույսերի ցանքատարածությունները, 953 հա	Գյուղատնտեսության բաժին	Ֆինանսական ռեսուրսների առկայություն Որակյալ սերմերի, տնկանյութի առկայություն Բնակլիմայական գործոնի ազդեցություն
Արդյունք 3. Ոռոգման համակարգի բարելավում	3.1 Ոռոգվող գյուղատնտեսական նշանակության հողերի մակերեսը` 3308հա Թիրախ. 2010թ. ոռոգելի հողերը մարզում ընդարձակել 1000 հեկտարով: 3.2 Մարզում վերականգնված ոռոգման ցանցերի ընդհանուր երկարությունը` 30 կմ	Գյուղատնտեսության բաժին	Ֆինանսական և տեխնիկական ռեսուրսների առկայություն:

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Մարզպետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր/Նախադրյալներ
	<p>3.3 Էլեկտրաէներգիայի ծախսի տեսակարար կշիռը, 47%</p> <p>3.4 Ոռոգման ջրի կորուստների տեսակարար կշիռը, %</p> <p>3.5 ՋՕԸ-երին ոռոգման աշխատանքների կազմակերպման համար ՀՀ պետբյուջեից հատկացումների չափը` 139.7 մլն դրամ:</p>		
<p>Արդյունք 4.</p> <p>Գյուղատնտեսական կենդանիների մթերատվության ավելացում, որակի բարելավում և հիվանդությունների կանխում</p>	<p>4.1 Կաթի արտադրության ծավալները, 58հազ. տոննա</p> <p>4.2 Մսի արտադրության ծավալները, 9.95 հազ. տոննա</p> <p>4.3 Կաթի իրացման ծավալները, 8990տոննա</p> <p>4.4 Մսի իրացման ծավալները, 9.95 հազ. տոննա</p> <p>4.5 Բրդի իրացման ծավալները, 66 տոննա</p> <p>4.6 Ձվի իրացման ծավալները, 22.0 մլն հատ</p> <p>4.7 Արհեստականորեն սերմնավորված խոշոր և մանր եղջերավոր անասունների գլխաքանակը, 5120հազ. գլուխ ԽԵԱ</p> <p>4.8 Համաճարակների դեմ պատվաստված անասնագլխա-քանակը, 610843 գլուխ</p>	<p>Գյուղատնտեսության բաժին</p>	<p>Անասնաբուժական կանոնների ճիշտ և ժամանակին կիրառում</p> <p>Գյուղկենդանիների հիվանդությունների բռնկման կանխարգելում</p>
<p>Արդյունք 5.</p> <p>Գյուղատնտեսության արտադրական ենթակառուցվածքների</p>	<p>5.1 Մարզում գյուղատնտեսական արտադրանքի շուկաների թիվը 6</p> <p>5.2 Մարզում գյուղացիական</p>	<p>Գյուղատնտեսության բաժին</p>	<p>Ֆինանսական և տեխնիկական միջոցների առկայություն</p>

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Մարզպետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր/Նախադրյալներ
բարելավում	<p>տնտեսությունների թիվը 18000</p> <p>5.3 Մառնարանային տնտեսությունների թիվը 3</p> <p>5.4 Սպանդանոցների թիվը 1</p> <p>5.5 Կաթի ընդունման և նախնական վերամշակման կետերի թիվը 16</p>		
Արդյունք 6. Գյուղատնտեսության վարկավորման մատչելիության բարձրացում	6.1 Առևտրային բանկերից և միկրոֆինանսավորման կառույցներից վարկային միջոցներ ստացած գյուղացիական տնտեսությունների/ ձեռնարկությունների թիվը	Գյուղատնտեսության բաժին	Վարկերի հասանելիություն գյուղացիական տնտեսությունների, ձեռնարկությունների համար
Արդյունք 7. Գյուղատնտեսական ենթակառուցվածքները բարելավվել են	<p>1. Մեծածախ առևտրում ընդգրկված ֆերմերների քանակը, ընդամենը 245</p> <p>2. Մառնարանների տարողունակությունը, «Արմեն-Մարմեն» 86խ.մ., «Էլուլա» 50տ. Ա.Օհանջանյան ՍՊԸ՝ 150խ.մ.,</p> <p>3. Գործարկված կաթի ընդունման և նախնական վերամշակման կետերի տարողունակությունը՝ 328տոննա</p> <p>4. Փոքր սպանդանոցներ (ընդամենը՝ 1 արտոնագրված սպանդանոց)</p> <p>Զարգացման հայկական գործակալությունը բանակցում է իրանական «EHDAS SANATE PISHRO Co» /Առաջավոր տեխնիկայի ներդրում ընկերության հետ ՀՀ Սյունիքի մարզում սպանդանոցի կառուցման ներդրումային ծրագիր իրականացնելու համար</p>	Գյուղատնտեսության բաժին	Շուկաներն ու գները շարունակում են գրավիչ լինել:

ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆ

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Մարզպետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր/Նախադրյալներ
	5. Ոռոգվող հողերի մակերեսը՝ 6623 6. նախորդ տարվա նկատմամբ՝ 5% աճ մեխանիկական 7. Հիմնանորոգված անասնաբուժական լաբորատորիաների թիվ 2		
Միջոցառումներ 7.1 Մեծածախ շուկայի հիմնում 1 7.2 Գյուղական բնակավայրերում սառնարանային կարողությունների հիմնում - 7.3 Կաթի ընդունման նախնական վերամշակման կետերի հիմնում 7.4 Փոքր սպանդանոցների հիմնում -1 7.5 Համայնքներում ոռոգման ցանցերի, դրենաժների և հեղեղատարների	Ներդրում՝	Գյուղատնտեսության բաժին	Ֆերմերները ցանկանում են համագործակցել միմյանց հետ:

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Մարզպետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր/Նախադրյալներ
կառուցում /վերականգնում/ 7.6 Անասնաբուժական լաբորատորիաների հիմնանորոգում և կապիտալ ծախսեր	2010թ. կհիմնանորոգվի 1 անասնաբուժական լաբորատորիա		
Արդյունք 8. Գյուղատնտեսության բնագավառում խորհրդատվական ծառայությունների մատչելիությունն աճել է ԳԱՄԿ	1. Ուսուցողա-խորհրդատվական ծառայություններից օգտվող ֆերմերների տեսակարար կշիռը, %	Գյուղատնտեսության բաժին	Ֆերմերները հակված են օգտագործելու խորհրդատվական ծառայություններից ձեռք բերված գիտելիքներն ու հմտությունները:
Միջոցառումներ 8.1 Ուսուցողա-խորհրդատվական ծառայությունների մատուցում	Ներդրում՝ Մարզում գյուղատնտեսական արտադրության խթանմանը նպաստելու համար /ԱՄԴ/ Ակցիա սովի դեմ հիմնադրամի միջոցներով մարզում իրականացվում է հետևյալ ծրագրերը. 1. կերարտադրության ծառայության միջամտության ծրագիր, որի իրականացման համար 2010թ. նախատեսվում է ներդնել 47400 ԱՄՆ դոլար:	Գյուղատնտեսության բաժին	Ֆերմերները ցանկանում են օգտվել խորհրդատվական ծառայություններից:

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Մարզպետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր/Նախադրյալներ
	<p>2. Արհեստական սերմնավորման ծառայության միջամտության ծրագիր, որի իրականացման համար 2010թ. նախատեսվում է ներդնել 18700 ԱՄՆ դոլար:</p> <p>3. Կաթնարտադրության խթանման ծրագիր, որի իրականացման համար 2010թ. նախատեսվում է ներդնել 61900 ԱՄՆ դոլար:</p> <p>4. Անասնապահության զարգացման ծրագրերից է նաև Շվեյցարիայի Զարգացման և Համագործակցության Գործակալության կողմից ֆինանսավորող և Ռազմական զարգացման գործակալության /ՌԶԳ/ ՀԿ-ն միջոցով իրականացվող Գորիսի տարածաշրջանի 16 համայնքներում, որը կնպաստի անասնապահության ոլորտի զարգացմանը և բնակչության եկամուտների աճին:</p> <p>2010թ-ի ծրագրային խնդիրների իրականացման համար նախատեսված է 424000 շվեյց. ֆրանկ, որը համարժեք է 153մլն.912հազ.դրամի:</p> <p>5. 2010թ. «Կապանի տարածաշրջանի ֆերմերների ասոցացիա» Հկ-ը Կապանի տարածաշրջանի 18 համայնքներում կիրականացնի 3 ծրագիր.</p>		

ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆ

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Մարզպետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր/Նախադրյալներ
	<p>ա/ գյուղմթերքների իրացում</p> <p>բ/ գյուղմթերքների արտադրության խթանում /բուժանյութեր, տնկիներ, թունաքիմիկատներ, բանջարեղենի սերմեր, ցորենի սերմացու, գործիքներ/</p> <p>գ/ ուսուցում</p> <p>Վերը նշված ծրագրերի իրականացման համար նախատեսված է ներդնել 12413440 դրամ:</p>		

4.ԲՆԱՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Մարզպետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր/Նախադրյալներ
<p>Բարելավել բնապահպանական իրավիճակը Սյունիքի մարզում</p> <p>Թափոննորի կառավարում</p>	<p>Գետերի ափամերձ տարածքների կառավարման համակարգը բարելավված է:</p> <p>Կենսաբազմազանության մոնիտորինգի արդյունքները:</p> <p>Մարզպետարանի բնապահպանության բաժինը բնապահպանության տեսչության հետ համատեղ պարբերաբար այցելություն է իրականացնում թափուկատար իրավիճակը վերահսկելի դարձնելու նպատակով:</p>	<p>Բնապահպանության բաժին</p>	<p>Ֆինանսական` տարածքների մաքրման համար անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցները չեն տրամադրվում:</p> <p>Քաղաքական` Ապօրինի հողհատկացումների և կառուցապատումների դեմ պայքարի համար բավականին քաղաքական կամք չի դրսևորվում:</p>

<p>ՀԿ-ների, լրատվամիջոցների կարողությունների զարգացում ԱՊ կենսաբազմազանության մոնիտորինգի իրականացման և հանրային իրազեկման մեջ նրանց ներգրավելու համար</p>			
<p>Արդյունք 2. Անտառների կառավարման բարելավում Միջոցառումներ Համայնքային անտառների հիմնում տնկարանային տնտեսության վերականգնում ՈԲԱՍ վերամշակման և իրացման համար համաֆինանսավորման սկզբունքով համայնքներին աջակցության տրամադրում</p>	<p>1.Հիմնադրված անտառի մակերեսը, 10 հա Համայնքների թիվ,որտեղ հիմնվել են համայնքային անտառներ - Ստեղծման փուլում է գտնվում Կապանի տարածաշրջանում մեկ տնկարանային տնտեսություն /տարեկան արտադրվում է 149520տնկի/ Մարզի անտառտնտեսություններում տարեկան տնկվել են 10հա նոր անտառներ, կատարվել է տարեկան 85 հա անտառլրացման, անտառվերականգնման և նախորդ տարիներին հիմնված անտառի լրացման աշխատանքներ: Կառուցվել է 8.5 կմ անտառմիջին ճանապարհներ և բարեկարգվել է նախկինում կառուցվածներից` 7.5կմ</p>	<p>Բնապահպանության բաժին</p>	<p>Ռիսկերը` ՏԻՄ-րի կողմից տնկված անտառների ոռոգման և խնամքի կազմակերպման համար շահագրգռվածության բացակայություն  Մեղմում` Պլանավորված է ԲՊԿԶՆ-ի ծրագրում</p>

<p>Արդյունք 3.</p> <p>Ազարակի, Ողջի և Նորաշենի կ գետերի վերահսկողության կազմակերպում</p> <p>Միջոցառումներ</p> <p>Համաձայնեցնել գետերի վրա իրականացվող աշխատանքները և դրանց ժամանակացույցը ՀՀ բնապահպանության նախարարության և մարզի բնապահպանական մարմինների հետ</p> <p>Ստեղծել մոնիտորինգի խմբեր, մասնագետների և ՀԿ-ների ներգրավմամբ, գետերի վերահսկողության համար:</p> <p>Ջրավազանային տարածքային կառավարման բաժինների աշխատանքներում ՏԻՄ-երի և հանրային մասնակցության ապահովում:</p>	<p>2010թ. կկազմակերպվի նշված գետերի ջրի լաբորատոր ստուգում: Այդ նպատակով կբարելավվի կեղտաջրերի հեռադման ցանցը</p> <p>Նախատեսվում է Կապան քաղաքում կառուցված կեղտաջրերի մաքրման կայանը վերականգնել, որի դեպքում կառույցը, որը կահավորված է սեպտիկ հորերով, կկանխի կեղտաջրերի արտանետումները դեպի Ողջի գետը:</p> <p>Օրհուս կենտրոնում կազմակերպվում է գետերի վերահսկողության իրականացման աշխատանքներ:</p> <p>Պարբերաբար կատարվում է մարզի քաղաքային համայնքների տարծքով անցնող գետերի հունների մաքրման աշխատանքներ /Ողջի, Վաչագան, Որոտան/:</p> <p>Գետերի հունների մաքրման աշխատանքների կատարման ժամանակացույցը համաձայնեցված է ՀՀ բնապահպանության նախարարության և մարզպետարանի բնապահպանության տեսչության հետ</p> <p>Համաձայնեցված նախագծեր, 100%</p> <p>Գետերից ջրառը համապատասխանում է նվազագույն թողքի համար սահմանված արժեքին</p>	<p>Բնապահպանության բաժին</p>	<p>Ռիսկերը՝ վարկային ծրագրի իրականացման ժամանակացույցի խախտում</p> <p>Մեղմում՝</p> <p>Վարկային համաձայնագիրը կնքվել է 2007թ.:</p> <p>Համապատասխանում է ՀՀ կառավարության 25.09.08թ. թիվ 39 արձանագրային որոշմանը</p> <p>Աշխատանքները նախատեսված են Սևան ԱՊ կառավարման պլանով,</p> <p>Ջրի ազգային ծրագրով,</p> <p>Կենսաբազմազանության պահպանության ծրագրով</p>
<p>Արդյունք 4.</p> <p>Արոտավայրերի և խոտհարքերի արդյունավետության</p>	<p>Բարելավված ճանապարհներ, 60 կմ</p> <p>Բարելավված են 200 հա արոտավայրեր և խոտհարքեր, որը կատարված է ամբողջությամբ համայնքի բյուջեի հաշվին,</p>	<p>Բնապահպանության բաժին</p>	<p>Ռիսկերը՝</p> <p>ԲՊԿԶՆ ավարտից հետո պետական բյուջեն չի տրամադրի անհրաժեշտ</p>

<p>բարձրացում</p> <p>Միջոցառումներ</p> <p>Արոտավայրերի ջրարբիացում</p> <p>Ճանապարհների կառուցում</p> <p>Բեռնվաճառության կանոնակարգում</p> <p>Կառավարման պլանների մշակում</p> <p>Արոտավայրերի օգտագործման համար կոոպերացիայի խթանում</p>	<p>Արոտավայրերի մակերեսը, որոնք ունեն ջրարբիացման կետեր, 600 հա /Սպանդարյան, Իշխանասար, Ծղուկ, Գորհայք/</p> <p>Տեղադրված են 22 հատ ջրարբիացման կետեր</p> <p>Արոտավայրերի մակերեսը, որոնք ունեն ջրարբիացման կետեր, 600 հա</p> <p>Վերանորոգված են 90 կմ երկարությամբ դաշտամիջյան ճանապարհներ</p> <p>Արոտավայրերի քանակը և մակերեսը, որոնք ունեն կառավարման պլաններ, 5 հատ, 600 հա</p> <p>Մշակված արոտավայրերի կառավարման պլաններ (5 համայնքներում)</p>		<p>միջոցներ</p> <p>Համայնքները բավարար շահագրգռվածություն չեն ցուցաբերի այդ աշխատանքներին</p> <p>Մեղմում՝</p> <p>Համապատասխանում է ՀՀ գյուղատնտեսության ռազմավարությանը (2006թ.)</p>
---	--	--	--

<p>Արդյունք 5.</p> <p>Արտադրական և կենցաղային թափոնների տեղադրման համակարգի կատարելագործում</p> <p>Միջոցառումներ</p> <p>Խոշոր բնակավայրերի աղբավայրերի կառավարման պլանների կազմում</p> <p>Միջհամայնքային աղբավայրերի նախագծում</p> <p>Տեղական ինքնակառավարման մարմիններին աջակցություն աղբահանության պայմանագրային հարաբերությունների ձևավորման համար</p>	<p>Բնակավայրեր, որոնք մշակել են աղբավայրերի կառավարման պլաններ՝ թիվ 6</p> <p>Մարզի 6 քաղաքներում մշակված է աղբավայրերի կառավարման պլան, ցանկապատված են գործող աղբավայրերը 6</p> <p>Աղբավայրեր որոնք ցանկապատվել են, թիվ 42</p> <p>Միջհամայնքային աղբավայրերի մշակված նախագծեր, թիվ 3 հատ</p> <p>Կազմակերպված է աղբահեռացման միջհամայնքային կազմակերպություն 6</p> <p>Համայնքներ, որոնք ունեն աղբահեռացման պայմանագրեր, թիվ 6</p>	<p>Բնապահպանության վարչություն/բաժին</p>	<p>Ռիսկերը՝</p> <p>Ֆինանսական միջոցների բացակայություն</p> <p>Միջհամայնքային աղբավայրերի համար հողհատկացման տարածքների ընտրության մեջ առկա է շահերի բախում</p> <p>Մեղմում</p> <p>Թափոնների կառավարման հիմնախնդիրը կառավարության գերակայությունների շարքում է:</p> <p>Աղբավայրերի վերակառուցման/կառուցման խնդիրը նախատեսված է քաղաքների գլխավոր հատակագծերով:</p>
<p>Արդյունք 6.</p> <p>Խախտված հողերի վերականգնում</p> <p>Միջոցառումներ</p> <p>Լքված հանքավայրերի ռեկուլտիվացիա</p>	<p>համայնքի քարհանքի ռեկուլտիվացիա (1 հա)</p> <p>Մելիորացված հողեր, 1 հա</p>		<p>Ռիսկեր՝</p> <p>Ֆինանսների բացակայություն,</p> <p>ՏԻՄ-երի կողմից համաֆինանսավորում իրականացնելու</p>

<p>Գործող հանքարդյունահանող ընկերությունների բնապահպանական կառավարման պլանների իրականացման հսկողության ուժեղացում</p>			<p>շահագրգռվածության բացակայություն</p>
---	--	--	---

10. ՔԱՂԱՔԱՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Մարգպետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր/Նախադրյալներ
<p>Ռազմավարական նպատակ 1. Ուսումնական հաստատությունների շենքային պայմանների ստեղծում և բարելավում Ծրագիր 1. Դպրոցական շենքերի կառուցում</p> <p>Առաջնահերթ միջոցառումներ. Շինարարական աշխատանքների ընթացքի նկատմամբ հսկողությանն իրականացում</p>	<p>Կառուցվող դպրոցների թիվը – 1 /«Եղեգի միջնակարգ դպրոց» ՊՈԱԿ/ Ծրագրի իրագործման համար կպահանջվի 41,54 մլն. դրամ</p>	<p>Քաղաքաշինության վարչություն /Ճարտարապետաշինարարական բաժին/</p>	<p>ՀՀ Կառավարության կողմից դպրոցական շենքերի կառուցման համար ֆինանսական միջոցների հատկացում</p>

<p>Ծրագիր 1.</p> <p>Ռմբակոծությունների և ռազմական գործողությունների հետևանքով չշահագործվող, վերականգնման ենթակա անհատական տների վերականգնում</p> <p>Առաջնահերթ միջոցառումներ</p> <p>Նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի կազմման աջակցություն, շինարարական աշխատանքների ընթացքի նկատմամբ հսկողության իրականացում</p>	<p>ՀՀ Կառավարության պահուստային ֆոնդից հատկացվող ֆինանսական միջոցների սահմաններում</p> <p>Ծրագրի իրագործման համար կպահանջվի մոտ 160,0 մլն. դրամ</p>	<p>Քաղաքաշինության վարչություն /Ճարտարապետաշինարարական բաժին/</p>	<p>ՀՀ Կառավարության պահուստային ֆոնդից ֆինանսական միջոցների հատկացում</p>
<p>Ծրագիր 2.</p> <p>Զոհված /մահացած/ և հաշմանդամ դարձաց զինծառայողների /ազատամարտիկների/ ընտանիքների բնակարանային պայմանների բարելավում</p> <p>Առաջնահերթ միջոցառումներ</p> <p>Համայնքների կողմից ներկայացված անձնական գործերի ուսումնասիրում, ՀՀ պաշտպանության նախարարությանը անհրաժեշտ տվյալների ներկայացում</p>	<p>Զոհված /մահացած/ և հաշմանդամ դարձած զինծառայողների /ազատամարտիկների/ ընտանիքներ</p>	<p>Քաղաքաշինության վարչություն /բնակարանային և ենթակառուցվածքների գործունեության բաժին/</p>	<p>ՀՀ Կառավարության կողմից ֆինանսական միջոցների հատկացում</p>
<p>Ծրագիր 3.</p> <p>5-րդ և 4-րդ աստիճանի վնասվածություն ունեցող անհատական բնակելի տների</p>	<p>5-րդ և 4-րդ աստիճանի վնասվածություն ունեցող</p>		<p>ՀՀ Կառավարության պահուստային</p>

<p>բնակիչների բնակարանային խնդրի լուծում</p> <p>Առաջնահերթ միջոցառումներ</p> <p>Բնակարանների գնման գործի կազմակերպման նպատակով հանձնաժողով ստեղծելու համար ՀՀ Սյունիքի մարզպետի որոշման նախագծի նախապատրաստում</p>	<p>անհատական բնակելի տներում ապրող 93 ընտանիք</p> <p>Ծրագրի իրագործման համար կպահանջվի մոտ 160,0 մլն. դրամ</p>	<p>Քաղաքաշինության վարչություն /բնակարանային և ենթակառուցվածքների գործունեության բաժին/</p>	<p>Ֆոնդից ֆինանսական միջոցների հատկացում</p>
<p>Ռազմավարական նպատակ 3.</p> <p>Մարզի համայնքների կողմից իրականացվող քաղաքաշինական գործունեության վերահսկողություն</p> <p>Ծրագիր 1.</p> <p>Քաղաքաշինական գործունեության վերահսկողության իրականացում</p> <p>Առաջնահերթ միջոցառումներ</p> <p>Պլանային ստուգումների անցկացում յուրաքանչյուր համայնքում, քաղաքաշինության մասին ՀՀ օրենսդրության պահանջների կատարման նկատմամբ հսկողության իրականացում</p>	<p>7 քաղաքային և 102 գյուղական համայնքներ</p>	<p>Քաղաքաշինության վարչություն /ճարտարապետաշինարարական բաժին/</p>	<p>ՀՀ Կառավարության 12.10.1998թ. թիվ 624 որոշում</p>
<p>Ռազմավարական նպատակ 4.</p> <p>Նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի կազմում.</p>			

<p>Ծրագիր 1.</p> <p>Դպրոցական շենքերի, մշակութային և այլ օբյեկտների հիմնանորոգման համար նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի կազմում</p> <p>Առաջնահերթ միջոցառումներ</p> <p>Նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի կազմման լիցենզիա ունեցող հիմնարկի ընտրության գործընթացի կազմակերպում</p>	<p>Ծրագրի իրագործման համար կպահանջվի 10,0 մլն. դրամ</p>	<p>Քաղաքաշինության վարչություն /ճարտարապետաշինարարական բաժին/</p>	<p>ՀՀ Կառավարության պահուստային ֆոնդից ֆինանսական միջոցների հատկացում</p>
<p>Ռազմավարական նպատակ 5.</p> <p>Մշակույթի զարգացման համար պայմանների ստեղծում</p> <p>Ծրագիր 1.</p> <p>Գորիսի Վ. Վաղարշյանի անվան պետական դրամատիկական թատրոնի շենքի ջեռուցման համակարգի կառուցում</p> <p>Առաջնահերթ միջոցառումներ.</p> <p>Շինարարական աշխատանքների ընթացքի նկատմամբ հսկողությանն իրականացում</p>	<p>Ջեռուցման համակարգ</p> <p>Ծրագրի իրագործման համար կպահանջվի 39,54 մլն. դրամ</p>	<p>Քաղաքաշինության վարչություն /ճարտարապետաշինարարական բաժին/</p>	<p>Հայաստանի սոցիալական ներդրումների հիմնադրամի ֆինանսավորմամբ</p>

11.
ՄԱՐԶԱ
ՅԻՆ ԵՎ
ՀԱՄԱՅՆ
ՔԱՅԻՆ
ԵՆԹԱԿ
ԱՌՈՒՑ
ՎԱԾՔՆ
ԵՐ

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Մարզպետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր /Նախադրյալներ/
Ոլորտային նպատակ` 1			

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Մարզպետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր /Նախադրյալներ/
<p>Մյուսիքի մարզի ճանապարհային ցանցի բարելավում</p> <p>Ծրագիր 1</p> <p>Միջպետական և հանրապետական նշանակության ճանապարհների նորոգում</p> <p>Ծրագիր 2</p> <p>Տրանսպորտայի օբյեկտների հիմնանորոգում</p> <p>Ծրագիր 3</p> <p>Մարզային նշանակության ճանապարհների ձմեռային, ընթացիկ</p>	<p>1 Միջպետական և հանրապետական նշանակության ճանապարհներ (5.7կմ)</p> <p>1.1 Միջպետական նշանակության ճանապարհներ (1.7կմ)</p> <p>1.2 Հանրապետական նշանակության ճանապարհներ (4կմ)</p> <p>1.3 ք.Կապան Գ. Արզումանյան փողոցի հիմնանորոգում, (1.5 կմ)</p> <p>2. Տրանսպորտայի օբյեկտներ (42 մ)</p> <p>2.1 Որոտան-Ույծ կամուրջ (42 մ)</p>	<p>Քաղաքաշինության վարչություն /տրանսպորտի և ճանապարհաշինության բաժին/</p> <p>Քաղաքաշինության վարչություն /տրանսպորտի և ճանապարհաշինության բաժին/</p>	<p>Բարենպաստ եղանակի առկայության դեպքում</p> <p>ՀՀ պետական բյուջեի միջոցների հաշվին</p>

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Մարզպետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր /Նախադրյալներ/
<p>պահպանում և շահագործում</p> <p>Միջոցառումներ</p> <p>1. Միջպետական և հանրապետական նշանակության ճանապարհների նորոգում</p> <p>1.1 Միջպետական նշանակության ճանապարհների նորոգում</p> <p>1.2 Հանրապետական նշանակության ճանապարհների նորոգում</p> <p>1.3 ք.Կապան Գ. Արզումանյան փողոցի հիմնանորոգում</p> <p>2. Տրանսպորտային օբյեկտների հիմնանորոգում</p> <p>3. Մարզային նշանակության ճանապարհների ձմեռային, ընթացիկ</p>	<p>3. Մարզային նշանակության ճանապարհներ (380 կմ)</p> <p>Ներդրում`</p> <p>Ֆինանսավորման կարիքը` 540.637 մլն. դրամ</p> <p>Ֆինանսավորման կարիքը` 352.0 մլն. դրամ</p> <p>Ֆինանսավորման կարիքը` 188.637 մլն. դրամ</p> <p>Ֆինանսավորման կարիքը` 265.0 մլն. դրամ</p> <p>Ֆինանսավորման կարիքը` 88.587 մլն դրամ</p> <p>Ֆինանսավորման կարիքը`</p>		

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Մարզպետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր /Նախադրյալներ/
պահպանում և շահագործում	105.239 մլն. դրամ		
<p>Ռազմավարական նպատակ 2.</p> <p>Գյուղական բնակավայրերի բնակչության ջրամատակարարման բարելավում</p> <p>Ծրագիր 1.</p> <p>Գյուղական բնակավայրերի խմելու ջրամատակարարման ցանցերի վերանորոգում</p> <p>Առաջնահերթ միջոցառումներ</p> <p>Նորոգման աշխատանքների ընթացքի նկատմամբ հսկողությանն իրականացում</p>	<p>Գեղի և Տանձավեր գյուղերի ու Կապան քաղաքի Աշոտավան թաղամասի ջրամատակարարման ցանցեր</p> <p>Ծրագրի իրագործման համար կպահանջվի 4,77 մլն. դրամ</p>	<p>Քաղաքաշինության վարչություն /Ճարտարապետա-շինարարական բաժին/</p>	<p>«Վորլդ Վիժն Ինթերնեյշնլ» միջազգային բարեգործական կազմակերպության ֆինանսավորմամբ</p>
<p>Ռազմավարական նպատակ 3.</p> <p>Մարզի բնակավայրերի գազիֆիկացում</p> <p>Ծրագիր 1.</p> <p>Գյուղական բնակավայրերի գազիֆիկացում</p>	<p>Խնածախ, Վաղատուր, Խոզնավար և Մպանդարյան գյուղերի ու Կապան քաղաքի Վաչագան, Բեխ թաղամասի արտաքին գազատար ցանցեր</p>	<p>Քաղաքաշինության վարչություն /Ճարտարապետա-շինարարական բաժին/</p>	<p>«Գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման ծրագրի վերլուծության և կառավարման</p>

ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԶԾ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԼԱՆ

Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Մարզպետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր /Նախադրյալներ/
Առաջնահերթ միջոցառումներ. Շինարարական աշխատանքների ընթացքի նկատմամբ հսկողությանն իրականացում	Ծրագրի իրագործման համար կպահանջվի 466,0 մլն. դրամ		գրասենյակ» (IFAD) ֆինանսավորմամբ

12. ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ, ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ ԵՎ ՔԱՂԱՔԱՅԻԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

12.1. Տարածքային կառավարում			
Ռազմավարական նպատակներ և առաջնահերթ ծրագրեր	Ցուցանիշներ	Մարզպետարանի պատասխանատու օղակ	Ռիսկեր /Նախադրյալներ/
Ոլորտային նպատակ՝ Սյունիքի մարզում պետական կառավարման և տարածքային կառավարման արդյունավետության բարձրացում		ՏԻ և ՀԳՄՀ վարչություն	Օրենսդրության հստակեցում
Արդյունք 1. Մարզպետի կողմից ՏԻՄ-երի գործունեության նկատմամբ հսկողության նոր համակարգի ներդրում	1.1. Մարզպետի կողմից ՏԻՄ-երի գործունեության նկատմամբ մասնագիտական հսկողության իրականացումը՝ ըստ նախապես սահմանված ցուցանիշների	ՏԻ և ՀԳՄՀ վարչություն	Նորմատիվ իրավական դաշտի սահմանում

<p>Միջոցառումներ 1.1. Կառավարության կողմից սահմանված չափորոշիչների յուրացում 1.2. Մարզպետարանում աշխատող քաղաքացիական ծառայողների մասնագիտական վերապատրաստման ապահովում</p>		<p>Անձնակազմի կառավարման բաժին</p>	<p>Օրենսդրական պահանջներ</p>
<p>Արդյունք 2. Մարզպետարանի կառուցվածքային կառավարչական համակարգի բարելավում</p>	<p>2.1. Մարզպետարանում ստեղծված նոր միավորներ՝ բաժիններ 2.2. Կառուցվածքային ստորաբաժանումների կարգավիճակի և կառուցվածքի փոփոխություններ 2.3. Քաղաքացիական ծառայության պաշտոնների անձնագրերում վերանայված գործառույթներ՝ ելնելով նշյալ բարեփոխումների կենսագործումից</p>	<p>Անձնակազմի կառավարման բաժին</p>	<p>Ինստիտուցիոնալ բարեփոխումներին աջակցության առկայություն կենտրոնական մակարդակում</p>
<p>Արդյունք 3. Մարզպետարանի աշխատակազմի տեխնիկական և մասնագիտական կարողությունների բարձրացում</p>	<p>3.1. Մարզպետարանի աշխատակազմի տեխնիկայես հագեցած աշխատատեղերի թիվը 3.2. Մարզպետարանի աշխատակազմի վերանորոգված և կահավորված աշխատասենյակների թիվը</p>	<p>Մարզպետարանի աշխատակազմ</p>	<p>Ֆինանսական միջոցների առկայություն</p>
	<p>3.3. Վերապատրաստման դասընթացների մասնակցած, ՀՀ ՔՕԽ-ում ատեստավորում անցած մարզպետարանի աշխատակիցների թիվը</p>	<p>Անձնակազմի կառավարման բաժին</p>	

<p>Միջոցառումներ 3.1. Մարզպետարանի աշխատակազմի աշխատատեղերի վերազինում ժամանակակից տեխնիկայի և կապի միջոցներով 3.2 Գույքի նորացում 3.3. Աշխատակազմի ուսուցանում և վերապատրաստում</p>	<p>Ներդրում</p>	<p>Մարզպետարանի աշխատակազմ</p>	
<p>Արդյունք 4. Մարզպետարանի տեղեկատվության կառավարման համակարգի բարելավում</p>	<p>4.1. Կառավարման ժամանակակից տեխնոլոգիաների օգտագործման ավելացում մարզպետարանում (տարածքային կառավարման էլեկտրոնային համակարգ, Mulberry համակարգ, ներքին էլեկտրոնային տեղեկատվաշրջանառություն) 4.2. Համակարգչային ցանցին միացված մարզպետարանի տարածաշրջանային կենտրոնների թիվը 4.3. Տեղեկատվական կենտրոն-ընդունարանի ծառայություններից օգտվող քաղաքացիների թիվը 4.4. ՄԶԾ ռեսուրսների կենտրոնում կազմակերպված խորհրդակցությունների, սեմինար-պարապմունքների թիվը 4.5. ՄԶԾ ռեսուրսների կենտրոն այցելությունների թիվը</p>		<p>Համապատասխան տեխնիկական և մարդկային ռեսուրսների առկայություն</p>

<p>Միջոցառումներ 4.1. Մարզպետարանի և համայնքների միջև միասնական տեղեկատվական ցանցի ստեղծում 4.2. Համապատասխան տեխնիկական և ծրագրային ապահովում 4.3. Կադրերի վերապատրաստում</p>		<p>ՏԻ և ՀԳՄՀ վարչություն</p>	
<p>Արդյունք 5. Մարզպետարանի և հանրապետական գործադիր մարմինների տարածքային ծառայությունների համագործակցության բարելավում</p>		<p>ՏԻ և ՀԳՄՀ վարչություն</p>	<p>Հանրապետական գործադիր մարմինների տարածքային ծառայություններն ունեն իրենց գործունեությունը կարգավորող նորմատիվ իրավական դաշտ</p>
<p>Միջոցառումներ 5.1. Մշակել իրավական ակտերի նախագծեր, որոնցով կարգավորվում են պետական կառավարման մարմինների միջև փոխհարաբերությունները</p>		<p>ՏԻ և ՀԳՄՀ վարչություն</p>	

	12.2. Տեղական ինքնակառավարում		
<p>Ոլորտային նպատակ՝ Տեղական ինքնակառավարման համակարգի արդյունավետության բարձրացում</p>	<p>1. Տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից մատուցվող ծառայությունների որակից բնակչության բավարարվածության աստիճանը 2. Համայնքային մակարդակում հավաքագրվող հարկեր և տուրքեր</p>	<p>ՏԻ և ՀԳՄՀ վարչություն</p>	<p>Ֆինանսական միջոցներն ավելանում են ՀՀ կառավարությունը շարունակում է ապակենտրոնացման քաղաքականությունը:</p>
<p>Արդյունք 1. Համայնքների բյուջեների հավաքագրման մակարդակի բարձրացում</p>	<p>1.1. Համայնքային բյուջեների հավաքագրման մակարդակ, % պլանավորված եկամուտների նկատմամբ</p>	<p>ՏԻ և ՀԳՄՀ վարչություն</p>	<p>Առկա է բյուջետային ոլորտը հստակ կերպով կարգավորող օրենսդրություն Համայնքային բյուջեների հարկային եկամուտների հավաքագրման իրավասությունը փոխանցվել է ՏԻՄ-երին Տարեցտարի պետական բյուջեից համայնքների բյուջեներին տրամադրվող դոտացիաների չափն ավելանում է</p>
<p>Միջոցառումներ 1.1. Հստակեցնել հողի հարկի, գույքահարկի և տուրքերի բազաները 1.2. Կազմել նախորդ տարիներից կուտակված ապառքների մարման ժամանակացույց և հետևողականորեն միջոցներ ձեռնարկել դրանց մարման ուղղությամբ</p>		<p>ՏԻ և ՀԳՄՀ վարչություն</p>	

<p>Արդյունք 3. Տեղական ինքնակառավարման մարմինների տեխնիկական և մասնագիտական կարողությունների բարձրացում</p>	<p>3.1. ՏԻՄ աշխատակազմի տեխնիկապես հագեցած աշխատատեղերի թիվը 3.2. Սեմինար-պարապմունքների մասնակցած համայնքի ղեկավարի աշխատակազմի, համայնքի ավագանու անդամների թիվը 3.3. Համայնքային ուսումնական կենտրոնի մասնագիտական, տեխնիկական և տեղեկատվական ծառայություններից օգտվող համայնքապետարանների աշխատակիցների թիվը 3.4. Համայնքային ծառայողների վերաբերյալ ամբողջական տեղեկատվության առկայություն 3.5. Համայնքային ծառայության մասին ձեռքբերված գրականություն՝ օրենքներ, հրամանագրեր, որոշումներ, պարզաբանումներ</p>	<p>ՏԻ և ՀԳՄՀ վարչություն</p>	<p>Համապատասխան մարդկային և ֆինանսական ռեսուրսների առկայություն</p>
<p>Միջոցառումներ 3.1. ՏԻՄ աշխատակազմի աշխատատեղերի վերազինում ժամանակակից տեխնիկայի և կապի միջոցներով 3.2. Համայնքային ուսումնական կենտրոնի վերազինում 3.3. Սեմինար-պարապմունքների կազմակերպում ՏԻՄ աշխատակազմի, ավագանու անդամների համար 3.4. Համայնքային ծառայողների վերաբերյալ տվյալների մուտքագրում միասնական հանրապետական շտեմարանում 3.5. Համայնքային ծառայության մասին գրականության ձեռքբերում</p>	<p>Ներդրումներ</p>	<p>ՏԻ և ՀԳՄՀ վարչություն</p>	

<p>Արդյունք 4. Համայնքային մակարդակում ՀԿ-ների և ԶԼՄ-ների դերի բարձրացում</p>	<p>4.1. Տարբեր թեմատիկ հաղորդումների միջոցով իրագեկված բնակչության թիվը 4.2. Բնակչության ուսուցում անցկացնող ՀԿ-ների թիվը, յուրաքանչյուր համայնքում տարեկան 2 անգամ 4.3. Բուկլետների, տեղեկատվական թերթիկների թիվը, յուրաքանչյուր հանդիպման համար 20-25 բուկլետ կամ տեղեկատվական թերթիկ 4.4. Հրապարակված՝ մարզում գործող կազմակերպությունների տեղեկատուների թիվը 4.5. Ավագանու անդամների կողմից համայնքի բնակչությանը ներկայացված եռամսյա հաշվետվությունների թիվը 4.6. Դրամահավաքի մասին իրագեկում ԶԼՄ-ներով 4.7. Կազմակերպված փորձնական դրամահավաքների թիվը</p>	<p>ՏԻ և ՀԳՄՀ վարչություն</p>	<p>Ֆինանսական և մարդկային ռեսուրսների առկայություն</p>
<p>Միջոցառումներ 4.1. Տարբեր թեմատիկ հաղորդումների միջոցով հանրության իրագեկում 4.2. ՀԿ-ների միջոցով համայնքների բնակչության իրագեկության բարձրացում՝ ՏԻՄ-երի, որպես համայնքի բնակչի իրենց իրավունքների և պարտականությունների մասին 4.3. Բուկլետների, տեղեկատվական թերթիկների տարածում /բացատրում բնակչության շրջանում/ 4.4. Ավագանու և բնակչության կապի ամրապնդում ՀԿ-ների նախաձեռնությամբ 4.5. Համայնքներում դրամահավաքի ուսուցանում, որպես մշակույթի ձևավորում հասարակության մեջ, փորձնական</p>		<p>ՏԻ և ՀԳՄՀ վարչություն</p>	

<p>դրամահավաքների կազմակերպում</p>			
<p>Արդյունք 5. ՄԶԾ-երի ինստիտուցիոնալ և ՄԳ համակարգերի արմատավորում</p>		<p>ՏԻ և ՀԳՄՀ վարչություն</p>	
<p>Միջոցառումներ 5.1. Ինստիտուցիոնալ համակարգի պաշտոնական ընդունում մարզպետարանի կողմից 5.2. ՄԶՀ-ների և ՈԱԽ-երի տեխնիկական առաջադրանքների հաստատում 5.3. Առաջնահերթ ծրագրերի ընտրության հստակ չափանիշների մշակում և ընդունում 5.4. ՄԳ համակարգի շարունակականության ապահովում 5.5. Իրազեկման միջոցառումների իրականացում</p>	<p>5.1. Մարզպետի որոշում/կարգադրություն 5.2. Հաստատված տեխնիկական առաջադրանքներ 5.3. ՄԶՀ-ի համապատասխան որոշում՝ հաստատված մարզպետի կողմից 5.4. Պատրաստված կիսամյակային և տարեկան հաշվետվություններ 5.5.1. Պետական բյուջեից և դոնորներից մասնակցային մոնիտորինգի միջոցառման ամենամյա անցկացման համար հատկացված միջոցներ (աղբյուր, դրամ) 5.5.2. Ազդեցության գնահատման ամենամյա անցկացման համար հատկացված միջոցներ (աղբյուր, դրամ) 5.6. 2010-ի ՄԶԾ-ի արդյունքների և ընթացքի մասին իրազեկման միջոցառումների քանակը և տեսակը</p>	<p>ՏԻ և ՀԳՄՀ վարչություն</p>	

	12.3. Քաղաքացիական հասարակություն		
<p>Ոլորտային նպատակ՝ Մարզային զարգացման գործընթացներին քաղաքացիական հասարակության մասնակցության բարձրացում, մարզում քաղաքացիական հասարակության զարգացում</p>			
<p>Արդյունք 1. Համայնքային մակարդակում ՀԿ-ների և ՋԼՄ-ների դերի բարձրացում</p>			
<p>Միջոցառումներ 6.1. Տարբեր թեմատիկ հաղորդումների միջոցով հանրության իրազեկում 6.2. ՀԿ-ների միջոցով համայնքների բնակչության իրազեկության բարձրացում՝ ՏԻՄ-երի, որպես համայնքի բնակչի իրենց իրավունքների և պարտականությունների մասին 6.3. Բուկլետների, տեղեկատվական թերթիկների տարածում /բացատրում բնակչության շրջանում/ 6.4. Ավագանու և բնակչության կապի ամրապնդում ՀԿ-ների նախաձեռնությամբ</p>	<p>6.1. Տարբեր թեմատիկ հաղորդումների միջոցով իրազեկված բնակչության թիվը 6.2. Բնակչության ուսուցում անցկացնող ՀԿ-ների թիվը, յուրաքանչյուր համայնքում տարեկան 2 անգամ 6.3. Բուկլետների, տեղեկատվական թերթիկների թիվը, յուրաքանչյուր հանդիպման համար 20-25 բուկլետ կամ տեղեկատվական թերթիկ 6.4. Հրապարակված՝ մարզում գործող կազմակերպությունների տեղեկատվությունների թիվը 6.5. Ավագանու անդամների կողմից համայնքի բնակչությանը ներկայացված եռամսյա հաշվետվությունների թիվը</p>	<p>ՏԻ և ՀԳՄՀ վարչություն</p>	<p>Ֆինանսական և մարդկային ռեսուրսների առկայություն</p>